

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΘ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 14

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου,
Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ Διακόνων ἅγιος Φί-
λιππος. — Μητροπ. Πατρῶν Νικο-
δήμου, Μηνύματα Τριφδίου. —
Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης
Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ
ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιο-
κτησίας... — Ἀλεξ. Μ. Σταυρο-
πούλου, Παρενέργειες. — Ἐ-
πισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου,
Ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικά. — Ἀρ-
χιμ. Δανιὴλ Ε. Σάπικα, Ἡ
καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας. — π.
Ἀντ. Ἀλεξίζοπούλου, Ἡ
ἀντικαιρτικὴ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλη-
σίας. — Φς, Τὸ βιβλίον. — Ἐπί-
καιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθῆναι.

Ο ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΑΓΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Ὁ ἐκ τῶν ἐπὶ διακόνων ἅγιος Φίλιππος (Πράξ. σι' 5), τοῦ ὁποῦ ἐφορτάζομε τὴν μνήμην τὴν 11ην Ὀκτωβρίου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου διακρίθηκε ὡς «εὐαγγελιστὴς» (Πράξ. κα' 8), κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τόπου σὲ τόπον. Ἰδιαίτερως ἀναφέρεται, ὅτι «εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας» μετὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κηρύγματός του «περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες» (Πράξ. η' 5-12).

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦσαν καὶ ὁ διάσημος Σίμων ὁ μάγος. «Καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φίλιππῳ, θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινόμενας ἐξίσταντο» (Πράξ. η' 9 ἐξ.). Τὸ ἐξαιρετικὸ ἱεραποστολικὸ ταλέντο τοῦ διακόνου Φιλίππου φαίνεται καὶ σὺν ὅτι «ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν» κατήχησε καὶ βάπτισε τὸν ἀνώτερο ἀξιοματικὸ καὶ αὐλικὸ τῆς «Κανδάκης, τῆς βασιλίσσης Αἰθιοπῶν», πού ἦσαν διαχειριστὴς τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς (Πράξ. η' 26-40). Στὴ συνέχεια ὁ Φίλιππος ἀπὸ τὴν Ἀζωτὴ «διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν» (Πράξ. η' 40). Στὴν παράλια αὐτὴ πόλιν τῆς Παλαιστίνης εἶχε σπίτι, ὅπου μαζί του ἔμεναν «θυγατέρες παρθέναι τέσσαρες προφητεύουσαι» (Πράξ. κα' 8-9). Τῷ 385, ὅταν ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος ἐπισκέφθηκε τὴν Καισάρειαν, τοῦ ἔδειξαν τὸ σπίτι (ὅχι τὸν τάφο) τοῦ Φιλίππου καὶ τὰ κελλιά τῶν θυγατέρων του. Σύμφωνα μετὰ ἑλληνικὴ παράδοσιν κήρυξε καὶ σὺς Τράλλεις (Ἀϊδίνι) τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπου ὡς ἐπίσκοπος πέθανε μετὰ φυσικὸ ἢ μαρτυρικὸ θάνατον.

Ὁ διάκονος Φίλιππος, — πού ἀνῆκε σὶν ἐνδύτερον ἀποστολικὸ κύκλον, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μετὰ τὸν ἐκ τῶν δώδεκα ὁμώνυμον Ἀπόστολον — εἶναι ἀναμφιβόλως μεγάλη προσωπικότης τῶν ἀποστολικῶν χρόνων πού ἐπισημαίνει τὴν σπουδαιότητα καὶ τοὺς ὁρίζοντες τοῦ — δυστυχῶς ἐποβαθμισμένου σήμερον — διακονικοῦ λειτουργήματος. Τὸ λειτουργήμα αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ συρρικνώνεται σὲ κέντρο διερχομένων καὶ ἀπλὸ ἐφαλτήριο γὰρ τοὺς βαθμοὺς τοῦ προεσυνέρον καὶ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ σὲ ἀκτινοβόλον φάρον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πάντοτε πρέπει νὰ ἐναρμονίζει τὴν μαρτυρίαν, τὴν λατρείαν καὶ τὴν διακονίαν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Β' ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΥΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥΣ ΤΗΣ Μ. ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ*

ΣΕΙΡΑ ΤΡΙΤΗ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ

1. ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ ΤΥΡΙΝΗΣ (ἐσπέρας)

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

«Καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός».

Ὅταν ὁ στρατιώτης ξεκινᾷ διὰ τὸν πόλεμον, τὸ πρῶτον ἐφοδίον του εἶναι ὁ ὅπλισμός. Καὶ ὅταν ὁ χριστιανὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ στάδιον τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων του, πρώτη του φροντίς ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ πνευματικὸς του ἐξοπλισμός. Διὰ τοῦτο σήμερα ὁ θεὸς ἀπόστολος μᾶς ὑπενθύμισε τὸ καθήκον αὐτὸ καὶ μᾶς προέτρεψεν ἵνα «ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός». Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ ὅπλα τοῦ Χριστιανοῦ; καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀποτελεσματικότης των; Ἰδοὺ ἕνα ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἀκουσθοῦν ἀπόψε ὀλίγαι σκέψεις, σκέψεις ἐναρκτήριαι διὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν.

1. Ἦδη ὁ ἱερὸς Ὑμνογράφος σήμερα τὸ πρῶτ' ἀνεφέρθη λεπτομερέστερον εἰς τὰ ὅπλα τοῦ Χριστιανοῦ: «καὶ ἀναλαβόντες τὴν πανοπλίαν τοῦ Σταυροῦ, τῷ ἐχθρῷ ἀντιμαχησώμεθα, ὡς τεῖχος ἄρρηκτον κατέχοντες τὴν πίστιν καὶ ὡς θώρακα τὴν προσευχήν, καὶ περικεφαλαίαν τὴν ἐλεημοσύνην· ἀντὶ μαχαίρας τὴν νηστείαν, ἥτις ἐκτέμνει ἀπὸ καρδίας πᾶσαν κακίαν». Αἱ φράσεις αὗται τοῦ ἱεροῦ Ὑμνογράφου εἶναι ἀπὸ τὴν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ ἀποστόλου, ὁ ὁποῖος, εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν, ὁμιλεῖ διὰ τὰ ὅπλα τοῦ Χριστιανοῦ: «ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου». Εἶναι ἀνάγκη, λέγει, νὰ ἐξοπλισθῇτε μὲ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ

νὰ ἔχετε τὴν δυνατότητα νὰ πολεμήσετε πρὸς τὰς μεθόδους καὶ τὰ πανοῦργα μηχανεύματα τοῦ διαβόλου. Ἐξηγεῖ δὲ ποῖος εἶναι ὁ ἐχθρὸς: «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις». Δὲν ἔχει ὁ χριστιανὸς νὰ παλαίσῃ «πρὸς αἷμα καὶ σάρκα», δηλαδὴ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς πνευματικοὺς ἐχθροὺς, αὐτοὺς, πρὸς αὐτοὺς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου, τὰ σατανικὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα κυριαρχοῦν εἰς τὸν κόσμον τούτον. Ἐπομένως, «ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῇτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρίᾳ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι». Ἐφ' ὅσον τέτοιον ἰσχυρὸν ἐχθρὸν ἔχει ὁ χριστιανός, πανοῦργον, ἀλλὰ καὶ δύσκολον νὰ ἀντιμετωπισθῇ, εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα, ὥστε, χρησιμοποιοῦν αὐτὰ καὶ ἐκτελῶν τὸ καθήκον του, ὡς στρατιώτης, νὰ σταθῇ καὶ νὰ μὴ πέσῃ.

2. «Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ». Ἰδοὺ τὸ πρῶτον ὅπλον· τὸ παρομοιάζει ὁ ἀπόστολος πρὸς τὴν ζώνην, τὴν ὁποίαν ἔφεραν ὁ ἀρχαῖος στρατιώτης. Διὰ τὸν χριστιανόν, τὸ ἀντίστοιχον ὅπλον πρὸς τὴν ζώνην τοῦ ἀρχαίου στρατιώτου, εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια, ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ χριστιανὸς δηλ. πρέπει νὰ κατέχῃ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ πλάνης καὶ δεισιδαιμονίας, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἐσφαλμένην γνῶσιν περὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Νὰ γνωρίζῃ πλήρως καὶ ἐπα-

κριδῶς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ὡς ἥλιος λαμπρός, νὰ τοῦ κατευθύνῃ τὰ δῆματα, διὰ νὰ βαδίζῃ ὑπὸ τὸ φῶς. Ἄν ἔχῃ τὴν κατάρτισιν αὐτὴν, τότε εἶναι πολὺ δύσκολον ὁ τοιοῦτος χριστιανὸς νὰ πέσῃ σὲ σοβαρὰ ἐφάμαρτα πράγματα. Διότι ἡ ἀγνοία εἶναι ἕνας μεγάλος συντελεστής τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπομένως, ὅσο περισσότερο γνωρίζομεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσο περισσότερο ἐμβαθύνομεν εἰς αὐτόν, τόσο περισσότερο κατέχομεν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, τὸ ὅποιον μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ ἠθικῶς κινδύνους καὶ κηρυγμούς.

Προχωρεῖ δὲ ὁ ἀπόστολος καὶ συνιστᾷ: «καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης». Ἴδου τὸ δεύτερον ὅπλον, τὸ ὅποιον ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ κατέχῃ· ἡ δικαιοσύνη. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐρμηνεύει τὴν λέξιν αὐτὴν ὡς δηλοῦσαν τὴν γενικωτέραν ἀρετὴν τοῦ χριστιανοῦ. Καὶ θὰ ἐμμένωμεν εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, διὰ νὰ τονίσωμεν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον ὁ χριστιανὸς νὰ ἔχῃ προσωπικότητα ἰσχυράν, τὴν ὁποίαν θὰ περικοσμήσῃ διὰ τῶν ἀρετῶν. Ἡ ἀρετὴ εἶναι θεδαίως ἄθλος. Ἴδου ὅμως ὅτι προβάλλεται καὶ ὡς ὅπλον. Διότι πράγματι, ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι σταθερὸς καὶ ἔχει δεύτερον ὅπλον καὶ κεφάλαιόν του τὸν ψυχικὸν πλοῦτον τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς. Καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι προσηλωμένος καὶ ἐδραιωμένος εἰς αὐτὴν καὶ τὸν ἐνδυναμῶναι ἡ θεία χάρις, ἡ τοιαύτη χριστιανικὴ προσωπικότης διαθέτει καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἐναρέτου χαρακτηῖρος.

«Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εὐαγγελίας», συνεχίζει ὁ θεὸς ἀπόστολος. Ὁ στρατιώτης τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν του περιελάμβανε καὶ ὑποδήματα κατὰλληλα, διὰ νὰ δύναται νὰ τρέχῃ εἰς τὴν μάχην. Συνιστᾷ λοιπὸν εἰς τὸν χριστιανὸν νὰ ἔχῃ αὐτὰ τὰ ὑποδήματα τὰ ὁποῖα θὰ τὸν κάνουν εὐλύγιστον καὶ εὐκαμπτον καὶ ἐπομένως ἀποδοτικόν. Ὅμιλεῖ προφανῶς διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ἐνθουσιαν τοῦ χριστιανοῦ ἀγωνιστοῦ. Ὁ ζῆλος αὐτὸς εἶναι ἕνας παλμός, ἕνας ἐνθουσιασμός καὶ ὄρεξις καὶ διαθέσις διὰ τὸν ἀγῶνα, ὥστε νὰ μὴ λιποψυχῇ καὶ λιποτακτῇ.

Περαιτέρω ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἄλλων ὅπλων· «ἐπεὶ πάντες ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ θυνησέσθε πᾶν τὰ δέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι». Ἡ πίστις εἶναι ὅ,τι ἦτο ἡ ἀσπίς εἰς τὸν ἀρχαῖον στρατιώτην· ὁ θυρεός, ὁ ὁποῖος τὸν ἐφύλαττε καὶ τὸν ἔκανε ἀπρόσβλητον ἀπὸ τὰ δέλη τοῦ ἐχθροῦ. Πράγματι· ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει πίστιν εἶναι εὐπρόσβλητος ἀπὸ τὰ πλήγματα

τῶν παθῶν καὶ κακιῶν, ὁ χριστιανὸς σκέπτεται τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα, τὴν ψυχὴν, τὴν μέλλουσαν κρίσιν, τὴν αἰωνίαν ζωὴν καὶ μακαριότητα, καὶ αἱ σκέψεις αὐταί, σκέψεις πίστεως, γίνονται τὸ αὐτόματον ὅπλον του, μὲ τὸ ὅποιον ἀποκρούει τοὺς πειρασμούς καὶ εἶναι προστατευμένος καὶ ἰσχυρός.

Ἀλλὰ ὁ ἀπόστολος συνιστᾷ: «καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε». Μὲ τὴν περικεφαλαίαν ὁ ἀρχαῖος στρατιώτης εἶχε προστατευμένο τὸ κεφάλι του, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύῃ ἀπὸ τὰ δέλη τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ χριστιανοῦ χρειάζεται προστασίαν, διὰ νὰ μὴ εἶναι εὐπρόσβλητος ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῆς ἁμαρτίας. Ἡ κεφαλὴ, εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ νοῦ. Καὶ ἐκεῖ γίνονται αἱ πονηραὶ σκέψεις καὶ οἱ πρῶτες προσβολαὶ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ «περικεφαλαία» μας εἶναι ἡ ἐλπίς εἰς τὴν σωτηρίαν, λέγει ὁ ἀπόστολος. Εἶναι τὸ φρόνημα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτὴρ μας· καὶ πρέπει νὰ τὸ ἔχωμεν ἐγκολπωθῇ, διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πονηροῦ.

Καὶ τελειῶν τὴν ἀπαρίθμησην τῶν ὅπλων ὁ ἀπόστολος, λέγει: «καὶ τὴν μάχιαν τοῦ Πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ». Εἶναι δηλαδὴ ἀνάγκη ὁ χριστιανὸς νὰ κατέχῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ὡς ὅπλον. Καὶ πράγματι, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι «τομὴν τεροῦς ὑπέρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον» (Ἐβρ. 4,12). Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰσχωρεῖ μέσα εἰς τὰ δάθη τῆς ψυχῆς μας, καὶ ἐκεῖ ἐπιφέρει τὰς ἀλλοιώσεις τὰς ὁποίας ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ κατεργάζεται.

Ἄς γνωρίζωμεν λοιπὸν τὰ ὅπλα μας, ἀλλὰ καὶ ἄς τὰ χρησιμοποιοῦμεν. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἄς εἶναι τὸ πρῶτον μέλημά μας. Περισσότερα μελέτη καὶ ἐποικοδομητικαὶ σκέψεις ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ εὐρεῖα χρησιμοποίησις τῶν ὅπλων τὰ ὁποῖα ὁ ἀπόστολος μᾶς ἀπηρτίθησε. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ζήτημα τῶν ὅπλων τοῦ χριστιανοῦ διὰ τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνας εἶναι μεγάλο καὶ σοβαρό, θὰ συνεχίσωμεν καὶ τὰς προσεχεῖς Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

2. Τῆς Α' ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΝΗΣΤΕΙΩΝ (ἐσπέρας)

ΟΠΛΑ ΔΥΝΑΤΑ

«Τὰ (γὰρ) ὅπλα τῆς σιτρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων» (Β' Κορ. 10,4).

Ἡ γνώσις καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὅπλων εἶναι σπουδαῖος παράγων διὰ τὴν νίκην. Καὶ ἡ γνώσις τῆς ἀξίας καὶ τῆς αποτελεσματικότητος αὐτῶν εἶναι σημαντικὸς συντελεστής τῆς νίκης.

Ὁμιλήσαμεν τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν περὶ τῶν

ὅπλων τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθομεν καὶ ἐφέτος, κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς ἐξηγεῖ πόσῃ δυνάμει καὶ ἀποτελεσματικότητι ἔχουν διὰ τὸν χριστιανὸν τὰ πνευματικὰ ὅπλα, ἐφ' ὅσον θὰ τὰ χρησιμοποιῇ καλῶς καὶ πλήρως: «τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθάρσειν ὁχυρωμένα τῶν». Δὲν ὁμιλεῖ περὶ ὕλικῆς φύσεως ὅπλων. Εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα δὲν ἔχουν καμμίαν χρησιμότητα τὰ ὑλικά μέσα καὶ ὅπλα. Χρειάζονται ἄλλα ὅπλα, τὰ ὁποῖα μὴ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι πνευματικά, εἶναι ἀνίσχυρα. Κάθε ἄλλο εἶναι «δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθάρσειν ὁχυρωμένα τῶν». Τὰ πνευματικῆς φύσεως ὅπλα, εἶναι δυνατὰ καὶ ἀποτελεσματικά. Συνήθως ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι μόνον τὰ ὑλικά μέσα καὶ ὅπλα εἰς τὴν ζωὴν εἶναι χρησιμώτατα καὶ ἀποτελεσματικώτατα. Ἐφ' ὅσον διαθέτεις ὑλικά μέσα, λέγουν πολλοί, θὰ ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβιώῃς· ἐνῷ ἂν στερῇσαι ὑλικῶν δυνατοτήτων, τί σέ ὠφελεῖ ἂν διαθέτῃς πνευματικὸν ἐξοπλισμόν;

Αὐτὰ μποροῦν νὰ τὰ λέγουν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐγνώρισαν τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος. Ὁ χριστιανὸς ὅμως πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς προσωπικῆς του πείρας, ὅτι τὰ πνευματικὰ ὅπλα εἶναι πολυτιμώτατα. Εἰδικώτερον, περὶ τῶν ὅπλων τοῦ χριστιανικοῦ ἀγῶνος, ὁ ἀπόστολος ἀναφέρει τὴν δύναμιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ χριστιανὸς μὲ αὐτὰ τὰ πνευματικὰ ὅπλα ἀντιμετωπίζει τοὺς πειρασμοὺς καὶ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ἀμαρτίας· καὶ βλέπει πόσον τὸν ἐνισχύουν καὶ τὸν κάνουν ἀκαταγώνιστον.

* * *

«Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε», συνέστησεν ὁ Κύριος ὡς μέσα πνευματικὰ ἐναντίον τῶν πειρασμῶν καὶ τῆς δυνάμεως τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀμαρτίας.

«Γρηγορεῖτε». Ὑποδεικνύει τὴν προσοχὴν ὡς δυνατόν πνευματικὸν ὅπλον. Συνιστᾷ τὴν νηφαλιότητα, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ χριστιανός, καὶ μὲ τὴν ὁποῖαν βλέπει τὰ πάντα ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ τοιοῦτος χριστιανὸς βλέπει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μίαν δύναμιν κυριαρχίας ἐπὶ τῶν παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν· καὶ τὴν δύναμιν αὐτὴν τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν νοερὰν ἐπικοινωνίαν του μὲ τὸν Σωτῆρα Χριστόν· καὶ τὴν ἀξιοποιεῖ μὲ τὴν νηφαλιότητα καὶ

τὴν προσοχὴν· καὶ ξέρει νὰ τὴν ἐφαρμόξῃ ἀδιαλείπτως ὡς ὅπλον τοῦ πνευματικοῦ.

Καὶ ἡ προσευχή, τὴν ὁποῖαν ὡς δυνατόν ὅπλον συνιστᾷ παραλλήλως ὁ Κύριος, εἶναι ὁμολογουμένως τόσον ἀποτελεσματικὴ, ὅσον δὲν δύναται νὰ περιγραφῇ ὁ λόγος, ἀλλὰ δύναται νὰ ἀντιληφθῇ διὰ προσωπικῆς ἐμπειρίας ἐκεῖνος ποῦ θὰ κἀνῃ πλουσίαν χρῆσιν αὐτῆς. Ἄς συνηθίσωμεν, εἰς τὰ ζητήματά μας, εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας μας, νὰ χρησιμοποιοῦμεν τὸ ὅπλον τῆς προσευχῆς πλήρως καὶ θερμῶς· ὅχι μὲ τρόπον ξηρὸν καὶ τυπικόν, ὅχι ἀσυναίσθητως καὶ μηχανικῶς, ἀλλὰ μὲ καρδίαν ἐκχυνομένην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μὲ ζέσιν ψυχῆς, ὥστε ἡ ἐπίκλησις τῆς θείας δυνάμεως νὰ γίνεται «ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας» καὶ τότε θὰ ἴδωμεν ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα (καὶ κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἔχῃ πείραν τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς προσευχῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη γίνεται μὲ ζέσιν), ὅτι ὁ Κύριος ἀπαντᾷ καὶ οἰκονομεῖ τὰς περιστάσεις καὶ δίδει τὰς ἀναγκαίαις λύσεις. Καὶ ἐκεῖ ὅπου φανταζόμεθα ὅτι ὅλα εἶναι ζοφερὰ καὶ καμμία διέξοδος δὲν ὑπάρχει, ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ τὴν λύσιν μὲ τὴν προστασίαν Του· καὶ βλέπει ὁ χριστιανὸς τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς προσευχῆς εἰς τὰς αἰσίας ἐκθάσας τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς παρέχει.

Ἐάν δὲ εἰς τὴν λέξιν «προσεύχεσθε», τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος ἐχρησιμοποίησεν, ἐννοήσωμεν γενικώτερα ὅλην τὴν θρησκευτικὴν ἔξαρσιν, καὶ τὴν τὸν νωσιν τὴν ὁποῖαν λαμβάνει ὁ πιστός, καταφεύγων εἰς τὰ μέσα τῆς θείας χάριτος, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ διὰ τῆς πίστεως ἐνίσχυσις τοῦ χριστιανοῦ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅσην φανταζόμεθα. Ἐάν ἡ προσευχή γίνεται μὲ ζέσιν, πολὺ περισσότερον ὅταν ὁ χριστιανὸς ὅχι ἀπλῶς προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ Τὸν λατρεῖ· καὶ τρέφεται πνευματικῶς διὰ τῶν θείων μυστηρίων, βλέπει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μίαν δύναμιν ἄνωθεν ποῦ τὴν αἰσθάνεται πολὺ δική του, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι τὴν ἔχει ἐγκλωπῶθῃ καὶ ἀξιοποιήσῃ ἐπάνω εἰς τὰς περιστάσεις καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ δεινὰ τοῦ θίου. Καὶ ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς εἰρήνης· τὸ αἶσθημα τῆς κραταιᾶς τοῦ Θεοῦ σκέπης καὶ προστασίας.

Ἄλλ' ἐρωτᾷται· κάνομεν τοιαύτην χρῆσιν τῶν ὅπλων μας τῶν πνευματικῶν; Χρησιμοποιοῦμεν ὅπως πρέπει καὶ ὅσον πρέπει τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς καὶ τῶν ἀγιαστικῶν μυστηρίων; Αὐταὶ αἱ παραινήσεις τοῦ κηρύγματος αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχουν· νὰ μᾶς ἐξοικειώσουν πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ὅπλων καὶ πρὸς τὴν καλὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἐπομένως, ἂς ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον εἴμεθα προσεκτικοὶ καὶ νηφάλιοι· κατὰ πόσον διατελοῦμεν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ θείου φωτισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυ-

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ *

Του Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
και Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

δ) Τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτητικῆς
ιδιοκτησίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν
τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν αὐτὴν, ὡς καὶ ὁ Κύριος, ἀντίληψιν περὶ ἀτομικῆς ιδιοκτησίας ἔχουσι καὶ οἱ θεοφόροι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, οἵτινες ὑποστηρίζουσιν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, ὅτι ἡ ιδιοκτησία ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως ἔχει τὴν ἐννοίαν παρακαταθήκης εἰς χεῖρας τοῦ πιστοῦ ὡς οἰκονόμου τοῦ Θεοῦ. Περὶ τῶν πλουσίων ὡς οἰκονόμων καὶ διαχειριστῶν τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς οἱ Οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς (329-390) καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (354-407) γράφουσιν: «Μηδαμῶς, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί, μὴ γενώμεθα κακοὶ τῶν δοθέντων ἡμῖν οἰκονόμοι, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν τοῦ Πέτρου λέγοντος: Αἰσχύνθητε, οἱ κατέχοντες τὰ ἀλλότρια, καὶ μιμήσασθε ἰσότητα Θεοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔσται πέννης»¹⁷¹. «Καθάπερ γὰρ ὑποδέκτης τις βασιλικὰ δεξάμενος χρή-

ματα, ἂν ἀφείδῃς οἷς ἂν κελεύηται διανεῖμαι, εἰς οἰκείαν καταναλώσει· βλακείαν, εὐθύναν δίδωσι καὶ προσπαύεται· οὕτω δὲ καὶ ὁ πλούσιος, ὑποδέκτης τίς ἐστι τῶν τοῖς πέννησιν ὀφειλομένων χρημάτων διανεμηθῆναι, ἐπιταχθεὶς αὐτὰ διανέμειν τῶν ἑαυτοῦ συνδούλων τοῖς πενημένοις»¹⁷². Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῆς θεωρίας τῆς καλῆς χρήσεως τοῦ πλούτου Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (150-213), ὁμολογεῖ ὅτι τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα κατέχει ὁ πλούσιος δὲν εἶναι ἰδικὰ του, ἀλλὰ «ταῦτα κέκτεται διὰ τοὺς ἀδελφοὺς μᾶλλον ἢ ἑαυτόν»¹⁷³.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καὶ συγγραφέων τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ἡ ἀκτημοσύνη οὔτε ἡ ιδιοκτησία ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτάς, ἡ μὲν πρώτη ἀσφαλὲς ἐχέγγυον, ἡ δὲ δευτέρα ἀπόλυτον κώλυμα διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν¹⁷⁴. Ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καίτοι ἀναγνωρίζει τοὺς μεγάλους πνευματικούς κινδύνους, οὗς ὁ μέγας

172. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν Λάζαρον Λόγος δεύτερος, ..., καὶ περὶ κρίσεως καὶ ἐλεημοσύνης, δ', PG., 48, 938.

173. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, B.E.P., τόμος Η' σελ. 359, Ἀθῆναι, 1956.

174. Βλ. Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 127.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 265 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

171. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', Περὶ φιλοπτωχίας, ΚΔ', B.E.P., τόμος 59, σελ. 75, Ἀθῆναι, 1979.

νάμειν τῆς θείας χάριτος. Τρεφόμενοι δὲ καὶ ἀγιαζόμενοι διὰ τῶν ἁγίων μυστηρίων «δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκειμένον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. 12, 1-2).

* * *

«Ν ἦ φ ε ἔ ν π ᾱ σ ι», συνεβούλευσε παραλλήλως καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος τὸν μαθητὴν τοῦ Τιμόθεον, κατὰ μίμησιν τοῦ «γ ρ η γ ο ρ ε ῖ τ ε» πού συνέστησεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητάς Του. Νὰ ἀγρυπνῇς, νὰ ἔχῃς προσοχὴν ἀδιάλειπτον, καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἰσχυρὸν ὄπλον σου, διότι ἡ προσοχή διὰ τὸν πιστὸν εἶναι ἰσχυρὰ ἄμυνα. Διὰ τοῦτο ἐπανειλημμένως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ προτρέπει καὶ συνιστᾷ τὴν προσοχὴν. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς βιβλία τονίζεται ἡ προτροπὴ τοῦ Θεοῦ: «Π ρ ό σ ε χ ε σ ε α υ τ ῶ, μ ή π ο τ ε γ έ ν η τ α ι κ ρ υ π τ ό ν ῖ ρ ἦ μ α ἐ ν τ ῇ κ α ρ δ ί α σου

ἀ ν ό μ η μ α» (Δευτ. 10,9). Νὰ ἔχῃς προσοχὴν καὶ ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῆς καρδίας σου, ὥστε τίποτε τὸ πονηρὸν καὶ τὸ ἄνομον νὰ μὴ σὲ αἰχμαλωτίξῃ. Ὁ δὲ σοφὸς παρορμητικῶς λέγει: «Π ά σ η φ υ λ α κ ῆ τ ή ρ ε υ σ ή ν κ α ρ δ ί α ν» (Παροιμ. 4,23). Μὲ κάθε προσοχὴν καὶ ἐπαγρύπνησιν νὰ περιφρουρῇς τὴν καρδίαν σου, ὥστε νὰ μὴ εὕρισκῃ θέσιν εἰς αὐτὴν τίποτε τὸ πονηρὸν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀγαπητοί, ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ χρησιμοποιῇ τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ θελήματος ὡς ἀποτελεσματικὸν ὄπλον ἀποκρούσεως τῆς ἁμαρτίας. Καὶ περὶ τῶν ὄπλων τῆς προσευχῆς, μετὰ τῆς ὁλης θείας λατρείας καὶ τῶν ἀγιαστικῶν μυστηρίων, εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν, ἐκ προσωπικῆς ἐμπειρίας ὁ κατένας, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἀνεκτιμήτων τούτων μέσων τῆς ὁρθοδόξου εὐσεβείας καὶ κατὰ Χριστὸν ζωῆς· ὅχι δὲ ὅπως ἄλλοι πράττουσιν, «μ ό ρ φ ω σ ι ν ἔ χ ο ν τ ε ς ε υ σ ε β ε ί α ς, τ ή ν δ ε δ ύ ν α μ ι ν αὐ τ ῆ ς ἡ ρ ν η μ έ ν ο ι» (Β' Τιμ. 3,5).

πλούτος περικλείει¹⁷⁵, διδάσκει ότι μολονότι δύσκολον, δύναται νά σωθῇ καὶ ὁ πλούσιος, ἐὰν προάγῃται εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς ἔργα ἀγάπης, ἐνῷ ἐξ ἄλλου οὐχὶ πάντες οἱ πτωχοὶ εἶναι μακάριοι, ἀλλὰ μόνον «οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ»¹⁷⁶, τοιοῦτοι δὲ δύναται νά εἶναι ἀδιακρίτως καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι. «Ἄλλωστε ὁ Κύριος οὔτε τὸν πλούτον καθ' ἑαυτὸν θεωρεῖ ὡς ἀμάρτημα οὐδὲ τὴν πτωχείαν καθ' ἑαυτὴν ὡς ἀρετὴν, καθ' ὅσον ἡ πτωχεία καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποτελεῖ χριστιανικὴν ἀρετὴν πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν· οὔτε οἱ ἀμαρτωλοὶ πτωχοὶ οὔτε οἱ ἀμαρτωλοὶ πλούσιοι δύναται νά ἀποκτήσωσι τὴν σωτηρίαν, δύναται ὅμως νά ἀποκτήσωσιν αὐτὴν οἱ ἐνάρετοι πλούσιοι καὶ οἱ ἐνάρετοι πτωχοί.

Ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου¹⁷⁷, ἡτις ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ μαθήματος τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν ἐπιγείων κτήσεων καὶ ἀγαθῶν, ὁ Θεάνθρωπος ὀρίζει ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῶν πλουσίων, οἵτινες μὴ καλὴν χρῆσιν ποιούμενοι τοῦ πλούτου δὲν θὰ σώσωσι τὰς ψυχὰς των, καὶ διότι ἀφθόνως ἐδαπάνων ὑλικά ἀγαθὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς σαρκὸς των, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν διότι ἦσαν σφόδρα ἀνελεήμονες, σκληροὶ καὶ ἀνάληπτοι εἰς τὰς παντοίας ἀνάγκας τῶν πτωχῶν. Ὁ πλούσιος τῆς ἐν λόγῳ παραβολῆς δὲν ἀπώλεσε τὴν αἰώνιον ζωὴν, διότι δὲν ἀπηργήθη τὰ πλούτη αὐτοῦ, προτιμῶν τὴν ἐκούσιον πτωχείαν, ἀλλὰ διότι ἐθεώρει τὰ ὑλικά ἀγαθὰ ὡς τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, ἐνῷ ὤφειλεν ὅπως καταστήσῃ ταῦτα μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν ὑψηλοτέρου καὶ μονιμωτέρου ἀγαθοῦ. Τὸ μονιμώτερον καὶ ὑψηλότερον ἀγαθὸν εἰς τὸν πλούσιον θὰ ἐξησφάλιζεν ἡ πρὸς τὸν Λάζαρον καὶ τοὺς ἀποκλήρους καθ' ὅλου βοήθεια καὶ συμπαράστασις. Ἀντὶ τῆς αἰωνίου μακαριότητος ὁ ἄφρων πλούσιος προετίμησε τὰ πλούτη καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου. Ἡ περίσσεια τοῦ πλούτου καὶ ἡ ἀπόλαυσις εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος πειρασμός, εἰς πολλοὺς δὲ καὶ ἄκρως καταστρεπτικός, ὥθων τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ εἰς τὴν δουλείαν τῆς σαρκός, τὸ δὲ φοδερῶτατον καὶ εἰς

πλήρη ἐπιλησμοσύνην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου, δι' ὃν παντελῶς ἡδιαφόρει. Τὴν ἀμαρτίαν τοῦ πλουσίου κυρίως συνίστησιν ἡ ὑπέρμετρος δι' ἑαυτὸν φροντίς καὶ ἡ παντελής ἀδιαφορία καὶ ἀσπλαγχνία πρὸς τὸν πτωχὸν Λάζαρον.

Τούτου ἕνεκα ἀκριβῶς ὁ Κύριος εἰς τὴν περικοπὴν τοῦ νεανίσκου πλουσίου¹⁷⁸ μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτε «εἰδὲν αὐτὸν περιλύπον γενόμενον εἶπε· πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»¹⁷⁹. Ὁ Κύριος δὲν ἀποκλείει διαρρηθῆναι τὴν εἰς τὸν παράδεισον εἴσοδον τῶν πλουσίων, θεωρεῖ ὅμως ταύτην, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μνημειώδους πρὸς τὸν πλούσιον νεανίσκον ἀπαντήσεώς Του¹⁸⁰, δύσκολον. Ὁ ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων θεολόγων τῶν Βυζαντινῶν χρόνων Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας (ΙΑ' καὶ IB' μ.Χ. αἰών) σχολιάζων τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Κυρίου σημειοῖ: «οὐκ εἶπεν ὅτι ἀδύνατως ἔχουσιν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ δυσκόλως. Οὐ γὰρ ἀδύνατον σωθῆναι τοὺς τοιούτους... Δύσκολον μέντοι τοῦτο· ἵξου γὰρ κολλητικώτερα τὰ χρήματα καὶ δυσκόλως ἀποσπᾶται ὁ τοῦτοισι συσχεθεῖς»¹⁸¹.

Καὶ ὁ φιλόσοφος Ἐπίσκοπος Νύσσης Γρηγόριος (CA 335 - 394) περὶ πλούτου τὸν λόγον ποιούμενος διδάσκει ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸν Α' Λόγον εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς διδάσκει τὰ ἐξῆς ἀξιολογώτατα: «Δύο πλούτους παρὰ τῆς Γραφῆς μεμαθήκαμεν· ἓνα σπουδαζόμενον καὶ ἓνα κατακρινόμενον. Σπουδαζεται μὲν ὁ τῶν ἀρετῶν πλούτος, διαβάλλεται δὲ ὁ ὑλικός τε καὶ γήϊνος· ὅτι ὁ μὲν τῆς ψυχῆς γίνεται κτῆμα, ὁ δὲ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητηρίων ἀπάτην ἐπιτηδεύεις ἔχει... Εἰ οὖν ἀντιδιαστέλλεται ἡ πενία τῷ πλούτῳ, πάντως κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ διπλὴν ἐστὶ διδαχθῆναι πενίαν, τὴν μὲν ἀπόδλητον, τὴν δὲ μακαριζομένην». Ὁ μὲν οὖν τῶν ἀρετῶν «πένης τε καὶ πτωχός καὶ ἀκτῆμων καὶ πτωχός εὐρισκόμενος, ἅθλιος τῆς πενίας καὶ ἐλεεινός τῆς τῶν τιμῶν ἀκτημοσύνης· ὁ δὲ πάντων τῶν κατὰ κακίαν ἐκουσίως πτωχεύων... τὴν τῶν κακῶν πενίαν ἑαυτῷ θησαυρίζων, εἴη ἂν οὗτος ἐν τῇ μακαριζομένῃ πτωχείᾳ ὑπὸ τοῦ Λόγου δεικνύμενος, ἥς καρπὸς Βασιλεία Οὐρανῶν ἐστι»¹⁸². Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὁ ἱερός

175. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγὸς Γ' κεφ. VI, B.E.Π., τόμος Ζ', σελ. 205, Ἀθῆναι, 1956: «Ἐοικέναι γοῦν μοι δοκεῖ ὁ πλούτος ἐρπετῷ, οὗ εἰ μὴ τις ἐπίσταιτο λαβέσθαι ἀβλαβῶς, πόρρωθεν ἀκινδύνως ἄκρας οὐρᾶς ἀνακρημνᾶς, τὸ θηρίον, περιπλέσσεται τῇ χειρὶ καὶ δέχεται· δεινὸς δὲ καὶ ὁ πλούτος ἰλυσπώμενος παρὰ τὴν ἔμπειρον ἢ ἄπειρον αὐτοῦ λαβὴν προσφῦναι καὶ δάκνειν».

176. Ματθαίου, 5,6. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Τίς ὁ σφώζομενος πλούσιος, B.E.Π., σελ. 359, τόμος Η', Ἀθῆναι, 1956: «... τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πτωχεία μακαριστὴ μὲν ἡ πνευματικὴ. διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ Ματθαῖος· «μακάριοι οἱ πτωχοί» πῶς; «τῷ πνεύματι». (Ματθαίου, 5,3) καὶ πάλιν· «μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ» (Ματθαίου, 5,6). Οὐκοῦν ἅθλιοι οἱ ἐναντίοι πτωχοί, Θεοῦ μὲν ἄμοιροι, ἀμοιρότεροι δὲ τῆς ἀνθρωπίνης κτήσεως, ἄγευστοι δὲ δικαιοσύνης Θεοῦ».

177. Λουκᾶ, 16,19-31.

178. Λουκᾶ, 18,18-30.

179. Λουκᾶ, 18,24. Πρβλ. καὶ μνημειώδη ὁμιλίαν εἰς τὴν περικοπὴν τοῦ Πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου τοῦ κατὰ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα ἀκμάσαντος καὶ λίαν γνωστοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Γραμματείᾳ διὰ τὴν πηγαίαν εὐσέβειαν καὶ διὰ τὴν ρητορικὴν αὐτοῦ δεινότητα Ἀγίου Ἀστερίου Ἐπισκόπου Ἀμασειας. MPG., 40,165.

180. Ματθαίου, 19,23.

181. Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Μάρκον, MPG., 123, 1012-1013.

182. Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς Μακαρισμοὺς, Λόγος Α', MPG., 44, 1200Α.

Χρυσόστομος ἔτι σαφέστερον ἀποφαινόμενος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης λέγει τὰ ἐξῆς: «Μὴ τοὺς ἐν πλούτῳ, ἀλλὰ τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας μακαρίζομεν· μὴ τοὺς ἐν πενίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἐν κακίᾳ ταλαινίζομεν· μὴ τὴν ἐξωθεν περιβολήν, ἀλλὰ τὸ ἐκάστου συνειδὸς ἐξετάζομεν, καὶ τὴν ἐκ τῶν κατορθωμάτων ἀρετὴν καὶ χαρὰν διώκοντες, ζηλώσωμεν Λάζαρρον καὶ πλούσιοι καὶ πένητες»¹⁸³. Ὁ αὐτὸς ἱερός Πατὴρ εἰς ἑτέραν ὁμιλίαν τοῦ περὶ τῶν ἀσπλάγγων καὶ ἀνελεημόνων σημειοῖ τὰ ἀκόλουθα: «Ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ πλούσιοι, μάλλον δὲ οὐχὶ οἱ πλούσιοι, ἀλλ' οἱ ἀνελεήμονες· οὐ γὰρ ἐπειδὴ πλούσιος ἦν ἐκολάζετο, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἠλέησεν. Ἔνεστι γὰρ πλουτοῦντα καὶ ἐλεοῦντα τυχεῖν παντὸς ἀγαθοῦ»¹⁸⁴.

Ὁ ἐκ τῶν ὀνομαστωτέρων Λατίνων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων Τερτυλλιανὸς (CA 155 - 240) εἰς τὸν περὶ φημιον Ἀπολογητικὸν αὐτοῦ ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τῆς ἐλεημοσύνης¹⁸⁵. Περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ πλουτοῦ ὁμιλεῖ καὶ ὁ διαπρεπὴς Ἐπίσκοπος Μεδιολάνων Ἀγιος Ἀμβρόσιος (333 ἢ 340 - 397), ὅστις, σὺν ἄλλοις, σημειοῖ καὶ τὰ ἐπόμενα: «Οὐχὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου δίδεις εἰς τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑαυτοῦ δίδεις εἰς αὐτόν, καθόσον τυγχάνουσι κοινὰ ὑπάρχοντα εἰς πάντων τὴν χρῆσιν δεδομένα, ἅτινα μόνος σφετερίζεσαι»¹⁸⁶. Ταῦτα λέγων ὁ ἱερός Πατὴρ ἀναγνωρίζει τὴν νομιμότητα τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, μάλιστα δὲ καὶ τὸν πλοῦτον, καταδικάζων ὅτι τὴν ιδιότητα τοῦ ιδιοκτήτου, ἀλλὰ τὴν κακίαν, τὴν ἐγωϊστικὴν διοίκησιν τοῦ πλοῦτου, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἀκολούθου χωρίου: «Οὐχὶ ἐκείνους οἵτινες κατέχουσι περιουσίας πλήττει ἡ θεία ἐτυμηγορία, ἀλλὰ τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτάς κατὰ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα»¹⁸⁷.

Οἱ Μεγάλοι Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μάλιστα δὲ οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους ζητήματος τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας μιμούμενοι τὸν Κύριον εἶναι κατ' οὐσίαν συντηρητικοὶ καὶ παραδέχονται τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς ὡς τοῦτο εἶχε διαμορφωθῇ διὰ τῆς κοινωνικῆς τῶν αὐτοκρατόρων πολιτικῆς. Διὰ τοὺς τρεῖς ἐκείνους Μεγάλους ἐκκλησιαστικοὺς Ἄνδρας πρόβλημα ιδιοκτησίας δὲν ὑφίσταται, εἰμὴ πρόβλημα θρησκευτικὸν καὶ ἠθικόν¹⁸⁸. Οἱ τρεῖς οὗτοι φωστῆρες τῆς

Οἰκουμένης διδάσκουσιν ὅτι ἡ ιδιοκτησία ἐφ' ὅσον δὲν προέρχεται ἐξ ἀδικιῶν εἰς θάρος τῶν πτωχῶν, θεωρεῖται ὡς δῶρον καὶ περιουσία τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἔχει μόνον δικαίωμα χρήσεως, καὶ ταύτης οὐσῆς ἀδύλῳ. Ἐπὶ τῆς ιδιοκτησίας ὡς δῶρου καὶ περιουσίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνθρώπου ἔχοντος μόνον δικαίωματος χρήσεως, ὁ ἱερός Χρυσόστομος λίαν εὐστόχως παρατηρεῖ: «Καὶ γὰρ οὐδὲν ἔχεις σόν, οὐ χρήματα, οὐ λόγον... Τὸ δὲ ἐμὸν καὶ τὸ σόν, τοῦτο ῥήματά ἐστι φιλά μόνον... Καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ γῆ καὶ ὕλη τοῦ δημιουργοῦ καὶ σὺ δὲ αὐτός... Εἰ δὲ ἡ χρήσις σή, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀδύλῳ... Κἂν γὰρ χρήματα λάβῃ (ὁ Θεὸς ἐννοεῖται) τὰ αὐτοῦ ἔλαβε, κἂν τιμὴν κἂν δόξαν κἂν τὸ σῶμα...»¹⁸⁹. Τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ιδιοκτησίας καὶ τῆς χρήσεως ταύτης ἔχουσι καὶ οἱ ἑτεροὶ δύο Μεγάλοι Ἱεράρχαι, Γρηγόριος Ναζιανζηνός¹⁹⁰ καὶ Μέγας Βασίλειος¹⁹¹.

Ἡ διδασκαλία αὕτη τῶν Πατέρων τῆς κλασσικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος ὑπενθυμίζει παρομοίαν τῆς κλασσικῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἥτις διὰ τοῦ ἀπὸ σκηνῆς φιλοσόφου καὶ τραγικωτέρου τῶν ἀρχαίων ποιητῶν Εὐριπίδου (480 - 406 π.Χ.), ἐδίδαξεν:

«οὔτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται θροστοί,
τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ἐπιμελούμεσθα»¹⁹²,

τοῦ τελειωτοῦ τῆς κλασσικῆς ἐλληνικῆς Φιλοσοφίας, Ἀριστοτέλους (384 - 322 π.Χ.), ὅστις ἐν τῇ Ρητορικῇ αὐτοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πλοῦτου, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς κατοχῆς αὐτοῦ: «Ὅλως δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῇ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῇ κεκτήσθαι· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργειά ἐστι τῶν τοιούτων καὶ ἡ χρήσις πλοῦτος»¹⁹³, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὑπενθυμίζει καὶ τὰ ἀποστολικά ῥήματα τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φῶτων»¹⁹⁴ καὶ τοῦ πρωτοκροφυαίου Ἀποστόλου Ἀγίου Πέτρου «ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ»¹⁹⁵.

(Συνεχίζεται)

189. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία ι', 2 εἰς Α' Κορινθίους, MPG., 61,84.

190. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΙΔ', Περὶ φιλοπτωχείας, MPG., 35, 882.

191. Μεγάλου Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸ ρητὸν «Καθελὼ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω», B.E.II., σελ. 58-65, τόμος 54, Ἀθήναι, 1976. Πρβλ. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, Ἀρσενουφίω Ἀναγνώστη, Βιβλίον ΙΙΙ, Ἐπιστολὴ 172, PG., 78,864.

192. Εὐριπίδου, Φοίνισσαι, στίχοι 555-556. Πρβλ. Βίωνος, Ἀνθολογία Στοβαίου, 105,56: «τὰ χρήματα τοῖς πλουτοῖσις ἡ τύχη οὐ δεδώρηται, ἀλλὰ δεδάνεικεν».

193. Ἀριστοτέλους, Ρητορικὴ, Βιβλίον Α' κεφ. ε', 1361a 30-33.

194. Ἰακώβου, 1,17.

195. Α' Πέτρου, 4,10.

183. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρρον..... Λόγος Α', 11, MPG., 48, 980/1.

184. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς Φιλιππησίους, Ὁμιλία Β', 5, MPG., 62, 196. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 127.

185. Tertullianus, Apologeticus, MPL., I, XXIX, 533 καὶ 535.

186. Ambrosius, MPL., XIV, 783.

187. Ambrosius, MPL., XV, 1739-1740.

188. Βλ. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα, Ἐκδόσεις Β', σελ. 10, Ἀθήναι, 1939.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Π α ρ ε ν έ ρ γ ε ι ε ς

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Αναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Καὶ τὰν γὰν ἀκίνητοποιήσω...

Οἱ ἀπεργίες τῶν τελευταίων ἐβδομάδων ἀκίνητοποίησαν πλήρως τὴ δημόσια καὶ ἰδιωτική ζωή. Μὲ τὴν ἀκίνητοποίηση αὐτὴ ἐπιδιωκόταν ἡ διατήρηση ὀρισμένων κεκτημένων δικαιωμάτων τῶν ἐργαζομένων καθὼς καὶ ἡ ἐπίτευξη συγκεκριμένων πολιτικῶν στόχων. Πρὸς αὐτὴν ἄλλωστε τὴν κατεύθυνση στρέφονταν οἱ προσπάθειες καὶ οἱ ἐνέργειες ὄλων. Ἀφήνονταν ἐντούτοις νὰ διαφανοῦν καὶ μερικὲς ἄλλου τύπου παρ - ἐνέργειες.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ, ποὺ ὅλα ἔδειχναν ὅτι εἴχαμε ἐξασφαλίσει τίς βασικὲς μας ἀνάγκες σὲ ἐνέργεια, ἡ κρίση τοῦ Κόλπου ἔδειξε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια θὰ στοιχίζει ὅλο καὶ πὺρ ἀκριβὰ. Οἱ ἀπεργίες στὴ Χώρα μας ἀπέδειξαν ὅτι καὶ ὅταν ὑπάρχει ἐνέργεια δὲν εἶναι βέβαιο ὅτι μπορεῖ νὰ ἐνεργοποιηθεῖ καὶ ἔτσι μπορεῖ νὰ μείνει ἀνενέργητη καὶ οἱ καρποὶ τῆς νὰ μὴ φθάνουν στοὺς ἀποδέκτες τῆς.

Ὅλοι ζήσαμε καὶ ζοῦμε τὸ καθημερινὸ δράμα καὶ κατανοήσαμε πλήρως τί σημαίνει νὰ μάθουμε νὰ ζοῦμε χωρὶς ἠλεκτρικὸ, χωρὶς ἐπικοινωνίες, χωρὶς νερὸ ἢ σιγά-σιγά μὲ περιορισμένη τὴ χρήση τους. Καὶ ὅλοι διαμαρτυρόμαστε ἐναντίον ἐκείνων ποὺ τοὺς θεωροῦμε εἴτε ἅμας εἴτε ἕμεις ὡς τοὺς κύριους ὑπευθύνους αὐτῆς τῆς ἀπαράδεκτης, καθὼς λέμε, καταστάσεως.

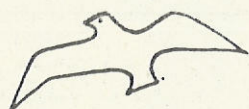
Νὰ ὑπάρχει ἐνέργεια καὶ νὰ μὴν εἶναι δυνατό νὰ χρησιμοποιηθεῖ; Νὰ ὑπάρχουν ὀχήματα τὰ ὁποῖα νὰ παρμένουν ἀκίνητοποιημένα καὶ νὰ μὴ μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ πάει στὴ δουλειά του; Νὰ ὑπάρχουν δίκτυα, καὶ ὅμως τίποτε νὰ μὴν ἔχει πρόσβαση μὲ τὸ κατέβασμα ἐνὸς ἢ περισσοτέρων μοχλῶν; Ὁ καυμένος ὁ Ἀρχιμήδης δὲν μπορούσε νὰ φαντασθεῖ, ὅτι ἐνὸς αὐτὸς θὰ μπορούσε, ἀρκεῖ νὰ εἶχε ἐξασφαλίσει ἓνα κομμάτι γῆς στὸ ὁποῖο θὰ στεκόταν, νὰ κινήσει «καὶ τὰν γὰν», οἱ σημε-

ρινοὶ διάδοχοί του μὴ ἓνα μοχλὸ ν' ἀκίνητοποιοῦν τὸ σύμπαν!

Ὅλοι μας ὅμως εἴμαστε εὐκολοὶ σὲ κατηγορίες. Συνηθίζουμε νὰ μεταθέτουμε τίς εὐθύνες στοὺς ἄλλους. Ὅχι ἡμεῖς, οἱ ἄλλοι φταῖνε γιὰ ὅλα. Περπατοῦμε στοὺς δρόμους καὶ δὲν βλέπουμε ποὺ πατάμε. Φῶς δὲν ὑπάρχει. Στοὺς δρόμους τὰ αὐτοκίνητα κινοῦνται ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην. Ὁ κίνδυνος αὐτοχημάτων μεγαλώνει. Νὰ ἐπικοινωνήσουμε δὲν μπορούμε. Τὰ τηλέφωνα ὑπολειποῦν' οἱ ἐπιστολές μας παραμένουν ἀνεπίδοτες' τὰ ἠλεκτρικὰ κουδούνια δὲν ἀναγγέλλουν ἀφίξεις' οἱ ἀνελευστίηρες μᾶς ἐγκλωβίζουν. Σιγὰ - σιγὰ οἱ πέντε αἰσθήσεις μας θὰ πάψουν νὰ μεταφέρουν ἐρεθίσματα ἢ θὰ διακιννοῦν μόνο τὰ δυσάρεστα. Ἢδὴ οἱ σωροὶ τῶν σκουπιδιῶν ἔξουν στοὺς δρόμους μας καὶ δὲν ἔχεις τὴ δυνατότητα νὰ ἔρθεις, νὰ δεῖς καὶ ν' ἀντι - παρέλθεις.

Τὰ ἐξωτερικὰ ἀπεικόνιση τῶν ἐσωτερικῶν

Ἡ ἔκρυθμη κατάσταση λοιπὸν τῶν τελευταίων ἡμερῶν σὲ κάνει νὰ σκέπτεσαι: λίγο περισσότερο, ἔτσι ποὺ ἡ ἐπιβεβλημένη ἀπὸ τὰ ἔξω φυγαγωγία ἀτὸναι καὶ ἔχεις λίγο περισσότερο χρόνο νὰ σκεφτεῖς. Σὲ κάνει ν' ἀναρωτιέσαι μήπως αὐτὴ ἡ εἰκόνα ποὺ παρουσιάζει ὁ γύρω μας κόσμος αὐτὲς τίς ἡμέρες δὲν ἀπεικονίζει μιὰ δική μας ἐσωτερικὴ κατάσταση ποὺ προσβάλλεται: μὲ ἔντονο τρόπο ἐξωτερικά. Τὸ χάος στὶς συγγραφίες, στὶς ἐπικοινωνίες δείχνει μιὰ δική μας ἀκαταστασία ἐσωτερική. Πόσες φορές ἐνὸς βλέπουμε δὲν βλέπουμε καὶ ἐνὸς δίνουμε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀκοῦμε δὲν παίρνουμε χαμπάρι μὲ τίποτε. Ἐθελούφλοῦμε καὶ κωφεύουμε. Ἐνὸς ὑπάρχουν χίλια διὰ ποὺ μπορούμε νὰ γευτοῦμε, ἡμεῖς παραμένουμε ἀγευστοὶ καὶ ἀρσμοὶ, χωρὶς νὰ δοκιμάσουμε καμιά μυρουδιά καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀγγίζει τίποτε, ἀνέπαφοι στὶς ἐπαφές μας καὶ ἀπιαστοὶ. Πλήρως δυσλειτουργία τῶν αἰσθήσεων. Καὶ νὰ ὑπάρχουν ἐρε-

θήματα, τί νὰ ἐρεθίσουν; Τὸ ἐρέθισμα μένει χωρίς ἀντίδραση. Ἐνὰς ἐκυτὸς χωρίς ἀντανακλαστικά. Συνέπεια μιᾶς τέτοιας καταστάσεως εἶναι καὶ ὅταν ἀκόμα ὑπάρχει ἐνέργεια ἐμεῖς νὰ μὴ μπορούμε νὰ τὴν ἀντιληφθοῦμε καὶ νὰ τὴν ἐκ-μεταλλεύσουμε.

Σκεφτόμουν πόσες φορές δὲν παραμελοῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν ἐπικοινωνία μας μὲ τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν Θεό. Ἐνοχλούμεθα πού οἱ τηλεφωνικὲς μας ἐπικοινωνίες δυσχεραίνουν λόγῳ στάσεων ἐργασίας τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ο.Τ.Ε. Πόσες φορές ὅμως εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι πού δὲν κάνουμε ἓνα τηλεφώνημα ὅταν ὁ ἄλλος τὸ περιμένει. Πόσες φορές δὲν ἀμελοῦμε νὰ γράψουμε ἓνα γράμμα πού μπορεῖ νὰ δώσει ζωὴ στὸν παρὰλήπτη του. Πόσες φορές δὲν ἀμελοῦμε τὴν προσευχὴ πού εἶναι πάντα ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό καὶ ταυτόχρονα μαθητεία ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

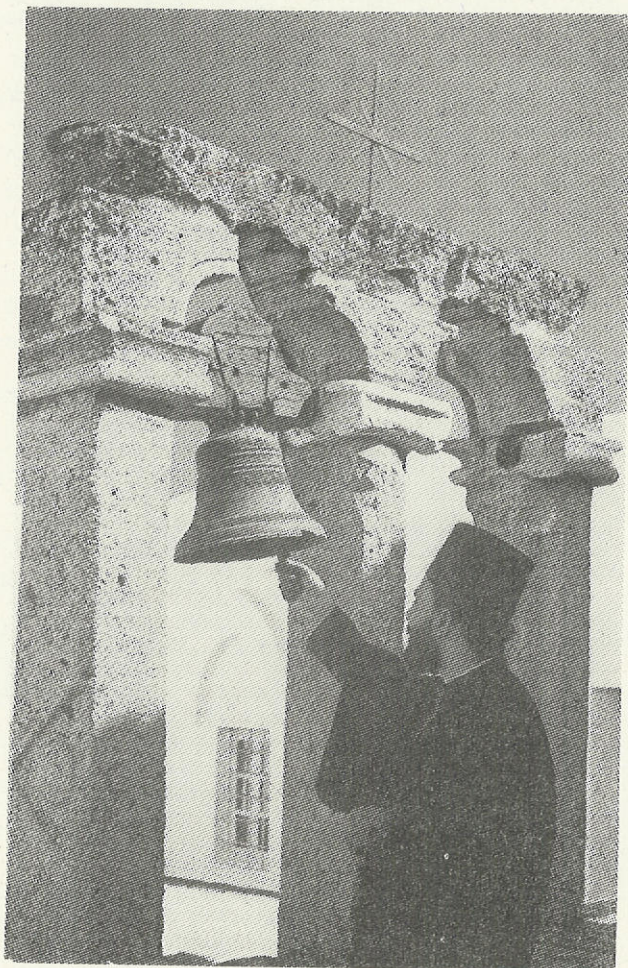
Ἐνῶ μπορούμε νὰ φωτιστοῦμε διαδάζοντας τὴν Ἁγία Γραφή ἢ ἓνα ἄλλο πνευματικὸ βιβλίο ἢ ζητώντας τὴν φωτισμένη συμβουλὴ ἐνὸς Πνευματικοῦ, ἀρνούμαστε νὰ πατήσουμε τὸ κουμπί καὶ παραχρυστοῦμε στὸ σκοτάδι.

Ἐνῶ μπορούμε νὰ ξεδιψάσουμε τὴν πνευματικὴ μας δίψα, ἀρνούμαστε νὰ γυρίσουμε τὴν στρόφιγγα ἢ προσπαθοῦμε νὰ ἀντλήσουμε νερὸ ἀπὸ ἄνυδρα στρώματα γῆς.

Ἐνῶ μπορούμε νὰ πάρουμε δύναμη ἀπὸ τὶς ἀστέραι-ρευτες πηγὲς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Μυστηρίων ἀναζητοῦμε ὑποπτές ἐνεργειακὲς πηγές. Ἐγκαταλείπουμε τὴν ἀνθρώπινη ζεστασὰ καὶ ἐγκαθιστοῦμε κρύες παγε-ρές διανθρώπινες σχέσεις.

Δὲν χρειάζεται ν' ἀπαριθμήσουμε ἐπακριδῶς ὅλες τὶς ὁ λ ι γ ω ρ ί ε ς μας ὡς πρὸς τὴν ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαράγωγικῶν μας πηγῶν γιὰ τὴν ἀντλήση ἐνέργειας. Ὁ κοινὸς νοῦς μπορεῖ κάλλιστα νὰ συμπληρώσει τὸν κατὰλογο τῶν ἐνεργειῶν πού μπορεῖ ἀλλὰ καὶ πρέπει νὰ γίνουν γιὰ νὰ μὴ φτιάσουμε καὶ στὴν πνευματικὴ τελεία συσχέτιση (BLACK OUT) ὅπως κινδυνεύουμε ἀπὸ μίαν ἀνάλογη ὕλική μὲ τὶς συνεχιζόμενες ἀπεργίες. Στὸν πνευματικὸ ὅμως τομέα γιὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸ θὰ χρειαστοῦν κάποιες ὁ π ε ρ ω ρ ί ε ς ἐργασίας πού πρέπει ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ καταβάλλουμε σὲ μίαν μόνιμη δάση.

Ἄς ἀποτελέσουν λοιπόν, αὐτὲς οἱ παρ-ἐνέργειες τοῦ ἐνεργειακοῦ προβλήματος πού μὲ τρόπο ἰδιαίτερα ὀξὺ ὑποστήκαμε ὅλοι τὸν τελευταῖο καιρὸ, ἀφορμὴ γιὰ ἐπανενεργοποίηση ὅλων τῶν δυνάμεων: ἀνθρώπων, θείων καὶ ὕλικῶν. Μιὰ τέτοια ἐπανενεργοποίηση εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ δώσει τὸ ἔναυσμα γιὰ μιὰ δημιουργικὴ πορεία τῆς Χώρας πού τόσο τὴν ἔχει ἀνάγκη στοὺς δύσκολους καιροὺς πού περνᾷμε. Γιὰ κάτι τέτοιο χρειάζεται ὅμως σύντομη κινητοποίηση τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου καὶ ἰδιαίτερα τῶν Ἐφημερίων, οἱ ὁποῖοι θὰ θυμίσουν ξεχασμένες προτεραιότητες καὶ πηγὲς ἐνέργειας.

4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Β'

Ἡ φωτογραφία καὶ τὸ χρῶμα.

Βασικὰ στοιχεῖα ἐπίσης καλῆς ἐμφάνισης ἐνὸς ἐντύπου εἶναι ἡ **φωτογραφία** καὶ τὸ **χρῶμα**.

Τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, συνεχίζοντας τὴν καλλιτεχνικὴ παράδοση τῶν ἀντιστοιχείων ἀρχαίων χειρογράφων, κάνουν χρῆσιν τῆς **διχρωμίας**, **μαῦρο**, γιὰ τὸ κείμενο καὶ **κόκκινο** γιὰ τὰ πρωτογράμματα καὶ τὶς ἐκτὸς κειμένου ὁδηγίες. Ἡ ἀρχὴ τῶν κεφαλαίων διακοσμεῖται μὲ μονόχρωμες ἢ πολυχρωμες βινιέτες, τὸ δὲ πρῶτο γράμμα πλαισιώνεται μὲ κάποιο κόσμημα, σὲ μίμηση τῶν μικρογραφιῶν (MINIATURES) ποὺ κοσμοῦσαν τὰ πρωτογράμματα τῶν ἀρχαίων παπύρων καὶ μεμβρανῶν. Ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ δὲν λείπουν καὶ οἱ σχετικὲς εἰκόνες (μονόχρωμες ἢ πολυχρωμες), κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν χαλκογραφιῶν (GRAVURES) τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων.

Τὰ παραδοσιακὰ θρησκευτικὰ ἐντυπα τῶν ἀρχῶν τοῦ αἵωνα περιελάμβαναν μόνον στοιχειοθετημένα ἄρθρα καὶ ἦταν βέβαια μονόχρωμα (μαυρόασπρα). Ἡ φωτογραφία ἀπουσίαζε ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ἐντυπα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ δύο λόγους: πρῶτον τεχνικούς. Διότι καὶ ἡ φωτογραφικὴ μηχανὴ δὲν ἦταν ἀκόμη διαδεδομένη καὶ εὐχρηστὴ ὥς εἶναι σήμερα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκτύπωση φωτογραφιῶν μὲ τὴ μέθοδον τῆς τσιγγογραφίας (κλισέ) παρουσίαζε πολλὰς δυσκολίας καὶ μικρὴ ἀπόδοση. Καὶ δεύτερον, γιὰ λόγους ἰδεολογικούς. Διότι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας (κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ) ἀντιμετώπιζαν μὲ κάποια ἐπιφύλαξιν τὰ τεχνικὰ μέσα, ὅπως ἦσαν π.χ. ὁ ἡλεκτρισμός, ἡ φωτογραφία, τὸ γραμμόφωνο, τὸ ραδιόφωνο, τὸ τηλέφωνο κ.λπ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ἀκόμη καὶ σήμερα, ὑπάρχουν ἐπιφυλάξεις σὲ μερικοὺς στὸ ἐὰν πρέπει νὰ χρησιμοποιεῖται ὁ ἡλεκτρισμὸς μέσα στοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς!

Γιὰ παρόμοιους λόγους τὰ παλαιότερα θρη-

σκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἐντυπα τυπώνονταν σὲ μονόχρωμα, σὲ ἐξαιρετικὰς δὲ περιπτώσεις, π.χ. μεγάλης ἐορτῆς, τύπωναν τοὺς τίτλους καὶ μερικὰς διακοσμητικὰς γραμμὰς σὲ χρῶμα. Μόλις μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμον ἀρχισαν στὴν Ἑλλάδα ἐγχρωμα ἐκκλησιαστικὰ ἐντυπα.

Σήμερα ὅμως καὶ στὴν τυπογραφία ἔχουν γίνῃ, ὡς γνωστόν, ἐπαναστατικὰς ἀλλαγὰς καὶ βελτιώσεις. Τὰ ἡλεκτρονικὰ τυπογραφικὰ συστήματα (φωτοσύνθεση) ἔχουν ἀριστη ἀπόδοση τόσο στὴν καθαρότητα τῶν στοιχείων ὅσο καὶ τὴ διαύγεια τῶν φωτογραφιῶν. Τὰ σύγχρονα αὐτὰ τυπογραφικὰ συστήματα ἀποδίδουν ἀριστα καὶ τὴν ἐγχρωμὴν φωτογραφία, γι' αὐτὸ καὶ στὰ ἐντυπα ποὺ κυκλοφοροῦν, ἀκόμη καὶ στὶς ἐφημερίδες, ἔχει καθιερωθεῖ ἡ χρῆσις τῶν ἐγχρωμῶν φωτογραφιῶν.

Λόγω αὐτῆς τῆς τεχνολογικῆς ἐξέλιξης, ἀλλὰ καὶ τῆς γενικότερης κοινωνικοπολιτιστικῆς ἀλλαγῆς, ἀρχισαν καὶ τὰ ποιμαντικὰ ἐντυπα νὰ κάνουν χρῆσιν τόσο τῆς φωτογραφίας ὅσο καὶ τοῦ χρώματος, ὅχι ὅμως καὶ μὲ τὸν πρέποντα τρόπο. Γι' αὐτὸ καὶ στὴ συνέχεια θὰ ἀναφερθοῦμε στὴ δεοντολογία τῆς φωτογραφίας καὶ τοῦ χρώματος τῶν ποιμαντικῶν ἐντύπων.

Ἡ χρῆσις τῆς φωτογραφίας καὶ τοῦ χρώματος στὰ ποιμαντικὰ ἐντυπα πρέπει νὰ διέπεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς **Μαρτυρίας**. Στὴν παλαιὰ ἐποχὴ, τὴ χριστιανικὴ μαρτυρία ἔδιναν οἱ χριστιανοὶ μὲ τὰ πρόσωπά τους (προσωπικὴ μαρτυρία), δηλαδὴ μὲ τὴν προσωπικὴν τους ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τους (πρβλ. **Πράξεις** τῶν Ἀποστόλων). Ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι χριστιανοί, μὲ τὸ προσωπικὸν τους παράδειγμα (βίος) καὶ τὰ ἔργα τους (πολιτεία) γίνονταν ἀφορμὴ νὰ διαδοθεῖ τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου στὸ περιβάλλον τους. Τόσο οἱ Ἰουδαῖοι ὅσο καὶ οἱ Ἕθνικοι γνώριζαν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἀνάστασίν του, διὰ μέσου τοῦ προσωπικοῦ παραδείγματος καὶ τῶν πράξεων τῶν διαφόρων πιστῶν χριστιανῶν. Γενικὰ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι οὐσιαστικὸς παράγων τῆς χριστιανικῆς

μαρτυρίας είναι τὸ προσωπικὸ παράδειγμα καὶ τὰ ἔργα τῶν χριστιανῶν, ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τους. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμε ὅτι ἡ φωτογραφία ἐκφράζει καὶ ὑποδηλώνει τὸ πρόσωπο, τότε καὶ ἡ χρῆσις τῆς φωτογραφίας στὰ ποιμαντικά ἔντυπα πρέπει νὰ γίνεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας. Ἐξάλλου, τὰ ποιμαντικά ἔντυπα εἶναι κατ' ἐξοχὴν μέσα χριστιανικῆς μαρτυρίας. Καὶ πῶς συγκεκριμένα:

Οἱ φωτογραφίες ἐπωνύμων προσώπων ποὺ δημοσιεύονται σὲ ἓνα ποιμαντικὸ ἔντυπο δὲν πρέπει νὰ εἶναι πορτραῖτα τῶν προσώπων αὐτῶν, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρονται σὲ συγκεκριμένους ἐκδηλώσεις τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι στὰ ποιμαντικά ἔντυπα δὲν μπορεῖ νὰ δημοσιεύονται φωτογραφίες προσώπων, ἐπειδὴ ἔχουν κάποια κοινωνικὴ θέσις ἢ πολιτικὸ ἀξίωμα. Ἀκόμη καὶ φωτογραφίες τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν πρέπει νὰ δημοσιεύονται μόνο στὴν περίπτωσι ποὺ τὰ πρόσωπά τους συνδέονται μὲ κάποια συγκεκριμένη χριστιανικὴ μαρτυρία. Γενικά, οἱ φωτογραφίες προσώπων ποὺ δημοσιεύονται στὰ ποιμαντικά περιοδικὰ καὶ ἔντυπα δὲν πρέπει νὰ προβάλλουν καὶ νὰ διαφημίζουν ἀπλῶς τὰ πρόσωπα, ὅπως αὐτὸ συμβαίνει στὰ κοσμικὰ ἔντυπα, ἀλλὰ νὰ προβάλλουν τὰ ἔργα τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας τους, «ὅπως βλέπωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ αὐτῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε' 16).

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὶς φωτογραφίες προσώπων, ὑπάρχουν οἱ φωτογραφίες ποὺ δὲν ἀναφέρονται ἀμέσως σὲ ἐπώνυμα πρόσωπα, ἀλλὰ σὲ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ φωτογραφίες αὐτὲς εἶναι οἱ πῶς κατάλληλες γιὰ δημοσίευσιν στὰ ποιμαντικά ἔντυπα. Διότι στὶς φωτογραφίες αὐτὲς, τὸ μήνυμα δίνεται ὄχι ἀπὸ τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἔργο τῆς διακονίας ποὺ κάνουν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ ἡ λήψις τῶν φωτογραφιῶν αὐτῶν πρέπει νὰ ἔχει τὸ ζωντανὸ χαρακτῆρα τοῦ δημοσιογραφικοῦ καὶ φωτογραφικοῦ ρεπορτάζ καὶ ὄχι τὸ χαρακτῆρα τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀρχειοῦ (ALBUM). Οἱ φωτορεπόρτερς παίρνουν φωτογραφίες ἐν κινήσει, κατὰ τὴ στιγμὴ δηλαδὴ ποὺ συμβαίνει ἓνα περιστατικὸ ἢ μιὰ ἐκδήλωση. Ἐνῶ οἱ ἐρασιτέχνες φωτογράφοι βγάζουν στατικὰς φωτογραφίες, στὸ τέλος κάποιας ἐκδήλωσης, ὡς ἐνθύμιον τῆς ἐκδήλωσης αὐτῆς. Ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ ἀνά-

μεσα στοὺς δύο αὐτοὺς τύπους φωτογραφιῶν. Ἡ μία εἶναι ζωντανὴ καὶ δίνει ἓνα μήνυμα ζωῆς καὶ δράσης. Ἡ ἄλλη εἶναι ἀκίνητη (πόζα) καὶ ἐπομένως ἄψυχη καὶ βουβή, στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχει «οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασις» (Γ' Βασ. ιη' 26).

Τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴ χρῆσις τοῦ χρώματος καὶ τῆς ἐγχρωμῆς φωτογραφίας στὰ ποιμαντικά ἔντυπα. Εἶναι γεγονὸς ὅτι στὰ κοσμικὰ ἔντυπα γίνεται σήμερα ὑπερβολικὴ χρῆσις τῆς φωτογραφίας καὶ τοῦ χρώματος, μιὰ κατάχρησις. Σχεδὸν ὅλες οἱ σελίδες τῶν ἐντύπων αὐτῶν εἶναι κατάφορτες μὲ ἐγχρωμες φωτογραφίες καὶ σκίτσα.

Ὁ πληθωρισμὸς ὅμως αὐτὸς τῆς φωτογραφίας καὶ τοῦ χρώματος, ἰδίως δὲ τῶν διαφημίσεων, ἀλλοιώνει τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐντύπων αὐτῶν καὶ τὰ μεταβάλλει σὲ ὄργανα τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Λόγω δὲ τῆς κατάχρησις αὐτῆς, τὸ κείμενο τῶν κοσμικῶν ἐντύπων περιορίζεται στὸ ἐλάχιστο. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ τὰ σύγχρονα ἔντυπα συντελοῦν ἀφενὸς στὴν ὑποβάθμισι καὶ ὑπολειτουργίᾳ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου καὶ ἀφετέρου στὴν ἐξάρση καὶ κυριαρχίᾳ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν ἐνστίκτων. Πρόκειται γιὰ τὸ φαινόμενον τῆς ἐπιστροφῆς στὸν πρωτογονισμό ποὺ χαρακτηρίζει σήμερα τοὺς «πολιτισμένους» λαούς!

Ὅλα αὐτὰ δείχνουν τὸν τρόπο καὶ τὸ μέτρο χρῆσις τῆς φωτογραφίας καὶ τοῦ χρώματος στὰ ποιμαντικά ἔντυπα. Μιὰ μέτρια χρῆσις μέσα στὰ γενικά πλαίσια τῆς θεολογίας τῶν ποιμαντικῶν ἐντύπων.

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

✦ Ἡ ζωὴ καὶ τὰ πάθη του ✦

(Τόμοι Α' καὶ Β')

**Κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας**

Σελίδες 366 καὶ 302. Δραχ. 700 ἕκαστος.

Η ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΔΑΝΙΗΛ Ε. ΣΑΠΙΚΑ
Καθ. Θεολόγου - Γεν. Ἱατροῦ

Π ρ ό λ ο γ ο ς

«Ἡ ἁμαρτία τῶν πρωτοπλάστων μετὰ τῆς ἐνοχῆς καὶ ὄλων τῶν συνεπειῶν καὶ ποινῶν αὐτῆς μετεδόθη ὡς κληρονομικὸν ἁμάρτημα καὶ μόλυσμα εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν, διότι πάντες οὗτοι περιείχοντο οὐσία καὶ δυνάμει ἐν τοῖς πρωτοπλάστοις. Ἡ προπατορικὴ ἐκείνη ἁμαρτία ἀπετέλεσεν στατικὴν κληρονομίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δημιουργήσασα κατάστασιν ἁμαρτίας ἣτις μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς καταγομένους ἐκ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας διὰ τῆς φυσικῆς γεννήσεως»¹. Κατὰ ταῦτα ἡ καθολικότης τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἀναμφισβήτητος καθ' ὅσον μία εἶναι ἡ πηγὴ ἐμφανίσεως ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἥτοι ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα. Τοιοῦτοτρόπως πάντες οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἔνοχοι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπόλογοι ἔνεκα τῆς κληρονομικῆς μεταδόσεως τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας. Τοῦτο καταφαίνεται εἰς τὸ «δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος»². Ἐπομένως ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ἐνοχῆς τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας ἦτο πρόβλημα καθολικόν. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀπολύτρωσις δὲν ἦτο δι' ὀρισμένους τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ διὰ σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ὑπακοὴ τοῦ τελείου ἀνθρώπου, συγχρόνως δὲ καὶ δευτέρου προσώπου τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀντίβαρον τῆς καθολικῆς παρακοῆς διὰ τοῦ Ἀδάμ. Ἦτο δὲ ἀνάγκη ἡ ἀπολύτρωσις νὰ γίνῃ διὰ τοῦ Θεοανθρώπου καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἐξέπεσεν τῆς ἀρχεγόνου δικαιοσύνης καὶ διελύθησαν οἱ δεσμοὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἡ ἐπανασύνδεσις τῶν σχέσεων Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἔπρεπε νὰ γίνῃ οὐχὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἦτο πλήρης στιγμάτων ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀναμαρτήτου Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἁμαρτία κατὰ τὸν Ἅγιον Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην εἶναι «Ἐνα ἄπειρον κακόν, διότι πρᾶττει ἐναντίον ἐνὸς ἀπείρου Θεοῦ». Ἄρα ἕνας ἄπειρος Θεὸς ἠδύνατο νὰ ἀπαλείψῃ τὸ ἄπειρον κακόν. Ὡς λέγει δὲ ἡ Ἁγία Γραφή «ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί»³. Τὴν καθολικότητα ταύτην τῆς ἁμαρτίας τὴν παραδέχονται πλὴν

τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἄλλαι θρησκεῖαι ὡς καὶ ἡ παγκόσμιος συνειδήσις δι' ἧς καὶ ὁ Θουκυδίδης παρατηρεῖ: «πεφύκασιν ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν»⁴. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀπολύτρωσις διὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἐναπετέθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ δημιουργηθεῖσαν ἐκκλησίαν. Ἡ ἐκκλησία κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ σώσῃ διὰ τοῦ Κ.Η.Ι.Χ. τὸν Ἀδὰμ ἐν τῇ πληρότητι ἥτοι ἅπαντας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀδάμ, ὁμιλοῦμεν δηλ. περὶ τοῦ καθολικοῦ σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐκκλησίας. Διότι ὡς λέγει καὶ ὁ καθηγητὴς Τρεμπέλας «χαρακτηρίζοντες τὴν ἐκκλησίαν ὡς καθολικὴν ἐννοοῦμεν τὴν καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἐπέκτασιν αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν λαῶν διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν ταύτης»⁵. Ἔχοντες δὲ ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἡ σωτηρία τῶν μελῶν της βλέπομεν τὴν καθολικότητα αὐτῆς ἀσχέτως φυλῆς, χρώματος, ἐθνικότητος καὶ τοπικῶν ὁρίων.

Πρὸς καλυτέρα μελέτην τοῦ θέματος «Η ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» θ' ἀναφέρωμεν πρῶτον μὲν, ὡς αὕτη εὐρίσκεται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, δεύτερον δὲ εἰς τοὺς Ἁγίους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας οἵτινες ἐρμηνεύουν τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τέλος ποῖα ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας ἐξ Ὁρθοδόξου ἐπόψεως καὶ σύγχρονα προβλήματα.

Α'. Ἡ Καθολικότης τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

«Ἡ Ἁγία Γραφή ἀγνοεῖ τὸν ὅρον «καθολικότης» ἢ «καθολικὴ» γνωρίζει ὅμως καὶ διακηρύττει ἐμφανῶς τὸ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον σημαίνοντον. Ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ προλέγεται ἡ καθολικὴ κυριαρχία τοῦ Μεσσίου περιλαμβάνοντος εἰς τὸ βασίλειον αὐτοῦ ἅπασαν τὴν Οἰκουμένην ἐνῷ ἡ Θεοκρατία περιορίζετο εἰς μόνον τὸν Ἰσραήλ, ἡ ἀναμενομένη βασιλεία τοῦ Μεσσίου θὰ περιελάμβανε πάντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς»⁶.

Ἦδη εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς Π.Δ., τὴν Γένεσιν, περιλαμβάνεται ἐν ἐσόπτρῳ ἡ καθολικὴ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολὴ «καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς»⁷. Ἐνταῦθα καθα-

1. Ἰωάννου Καρμίρη, «Δογματικὴ», ἔκδοσις Ριζαρείου Σχολῆς, σελ. 80.

2. Ρωμ. Ε' 12.

3. Ρωμ. Ε' 19.

4. Ἰωάννου Καρμίρη, αὐτόθι, σελ. 82.

5. Παν. Τρεμπέλας, «Δογματικὴ», Β' τόμος, σελ. 356.

6. Αὐτόθι, σελ. 357.

7. Γενέσεως ΚΒ' 18.

Η ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ *

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

4. Ὁ ρ ι α π ρ ὸ ς τ ᾶ π ᾶ ν ω.

Ἡ ἀναζήτηση τῶν ὁρίων τῆς ἀπολογητικῆς τοῦ ἐν-
τεταλμένου γιὰ θέματα αἱρέσεων καὶ κοσμοθεωριῶν
«πρὸς τὰ πάντα» συνδέεται μὲ πρόσθετες δυσκολίες.
Ἐδῶ παρουσιάζονται πολλὰ ἐρωτήματα, στὰ ὁποῖα πρέ-
πει νὰ ἀναζητήσει ἀπαντήσεις, ὥστε νὰ ρυθμίσει ἀνά-
λογα τὶς ἐνέργειές του. Τὰ «μέτωπα» ἐδῶ εἶναι πολλά.

Κατ' ἀρχὴν στὸ πεδίο ἐργασίας μπορεῖ νὰ ἐμφανί-
σθουν ζητήματα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ γνήσιες πολιτι-
κὲς ἀποφάσεις. Πολλὲς ὁργανώσεις ποὺ ἀνήκουν στὸ
«σκηνικὸ» τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας συμ-
πλέκονται μὲ τὴν πολιτικὴ. Καὶ δὲν ἐννοοῦμε μόνον
τὴν κίνηση τοῦ Μουν ἢ τὴ «Νέα Ἀκρόπολη». Σὲ χῶ-
ρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, λόγου χάρι, ἡ πραγματι-
κότητα αὐτὴ ἔγινε ἐμφανής, γιὰτὶ δλόκληρες χῶρες
βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν οἰκονομικὸ ἔλεγχο τέτοιων
ὁργανώσεων. Ἡ κίνηση τοῦ Μουν προσέδωκε σὲ συγκεκρι-
μένους ἐνέργειες καὶ πραγματοποιήσε συγκεκριμένους
διασυνδέσεις, ποὺ ἀπέδλεπαν στὴν ὑποστήριξη συγκε-

κριμένου ὑποψηφίου γιὰ τὸ προεδρικὸ ἀξίωμα τῶν Η.
Π.Α. Τὸ ἴδιο ἐπεχείρησε χωρὶς ἐπιτυχία καὶ στὴ
Γερμανία. Σὲ ἄλλη χώρα ἄνθρωποι τέτοιων ὁργανώ-
σεων μὲ σαφεῖς κοσμοκρατορικὲς ἐπιδιώξεις βρίσκον-
ται ἤδη μέσα στὸ κοινοβούλιο, σὰν βουλευτὲς κοιμιά-
των ποὺ δὲν ἔχουν ἐμφανεῖς σχέσεις μ' αὐτὰς τὶς ὁργα-
νώσεις (βλ. βιβλίο μας, «Διαδρωτικὴ ἐπίδραση τῶν αἱ-
ρέσεων»).

Τί θὰ κάνει λοιπὸν ὁ ἐντεταλμένος μὲ τέτοιου εἴ-
δους πληροφορίες; Πρέπει νὰ ἐνημερώσει ἕνα κόμμα
ἢ ἄνωτερα στελέχη τοῦ συνδέονται μὲ μιὰ ὁργάνωση,
τὴν ὁποία ἐκεῖνος παρατηρεῖ ἀπὸ πολὺ καιρὸ; Ἀποτε-
λεῖ καθήκον του, ἐπιτρέπεται νὰ ἐκφρασθεῖ πᾶν ὅσον
σπουδαῖα ζητήματα, χωρὶς νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τοὺς
προϊστάμενους του; Καὶ τί θὰ γίνεῖ ἂν οἱ προϊστάμενοι
δὲν διαθέτουν τὸν ἀπαραίτητο χρόνον γιὰ μιὰ ἀκριβῆ
ἐνημέρωση; Εἶναι σκόπιμο ἢ ἐνημέρωση αὐτὴ νὰ γίνεῖ
γραπτῶς; Δὲν «ἐπιβαρύνει» μ' αὐτὴ τὴν πληροφορία
ἄτομα τὰ ὁποῖα τυχὸν θὰ διαδάσσουν μιὰ τέτοια ἐκθεση,
χωρὶς νὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ τὴν ἀξιολογήσουν
σ' ὅλη τῆς τὴν ἔκτασι; Ποῖο εἶναι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 279 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13 τεύχους.

ρώτατα διαφαίνεται τὸ ἀπόλυτον τῆς καθολικότητος,
μὴ ἐξαιρουμένου ἔθνους τινός· διότι λέγει ΠΑΝΤΑ
ΤΑ ΕΘΝΗ καὶ οὐχὶ ἔθνη τινά. Ἡ καθολικότης τῆς
σωτηρίας τονίζεται ἰδιαίτερος εἰς τὸν 21ον ψαλμὸν
στίχος 28 «μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς
Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσου-
σι ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ φατρίαι τῶν ἐθνῶν». Γνω-
στοῦ ὄντος ὅτι ἡ καταλλαγὴ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ γί-
νεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εὐκόλως ἐννοεῖ τις ὅτι ἡ ἐπιστρο-
φὴ πρὸς Κύριον συντελεῖται ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας· ὁ
ψαλμὸς δὲ οὗτος ἀναφέρει καθαρῶς ὅτι «ἐπιστραφή-
σονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς». Ἡ
λατρεία τοῦ Θεοῦ τελεῖται καὶ τελειοῦται ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ. Ὁ προφήτης Μαλαχίας ἀναφέρει «ἀπὸ ἀνατολῶν
ἡλίου ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς
ἔθνεσιν καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα, προσάγεται τῷ
ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρὰ διότι μέγα τὸ ὄνομά
μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ»⁸. Καὶ
ἐδῶ βλέπομεν ὅτι ἡ ἐκκλησία δὲν περιορίζεται ἐντὸς
τοπικῶν καὶ χρονικῶν περιορισμῶν περιλαμβάνουσα

πάντας τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χρι-
στοῦ. Οἱ προφῆται προβάλλουν καὶ «τὸ ὄρος Κυρίου
καίμενον ὑπεράνω τῶν βουνῶν» διὰ νὰ ἔλθουν «ἐπ'
αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη» διότι αὐτὸς εἶναι φῶς ἐθνῶν
καὶ «ἡ σωτηρία ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» καὶ ἡ βασιλεία
αὐτοῦ ἔσται ὡς «ὄρος μέγα ὅπερ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν
γῆν». Οὕτω βλέπομεν ὅτι εἰς τὴν Π.Α. προαναγγέ-
λεται ἡ καθολικότης τῆς ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Κ.Α. ἀναφέρεται περὶ τῆς καθο-
λικότητος τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἤδη
ρητῶς καθορίζει ὅτι οἱ Ἀπόστολοι «ἔλαβον χάριν καὶ
ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι».
Ἡ κήρυξις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἀπο-
τελεῖ προϋπόθεσιν τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἐκκλησίας εἰς
τὸν κόσμον. Δι' ὃ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἀνα-
φέρει σχετικῶς μὲ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κ.Η.
Ι.Χ. «καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βα-
σιλείας ἐν ὅλῃ τῇ Οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς
ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος»⁹.

(Συνεχίζεται)

8. Μαλαχίας, Α' 11.

9. Ματθαίου, ΚΔ' 14.

τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀπολογητικῆς καὶ πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀνταποκριθεῖ σ' αὐτὸ μὲ τρόπο πού νὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὴ χριστιανικὴ του συνείδηση καὶ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ;

Σε θέματα αἱρέσεων μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ἐπίσημες δηλώσεις ἀπὸ μέρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας, π.χ. τοῦ ἐπισκόπου τῆς περιοχῆς ἢ καὶ ἐπίσημα κείμενα, ὅπως «Ψηφίσματα» τῆς ΔΙΣ ἢ καὶ τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, χωρὶς νὰ προηγηθεῖ προσεκτικὴ προετοιμασία των.

Τί πρέπει νὰ γίνεῖ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση; Ἄν ἐπὶ παραδείγματι κάποιος ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους ἢ καὶ κάποια ἡγετικὴ ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότητα ἄλλης περιοχῆς (π.χ. ἄλλης Μητροπόλεως) ἐξεφράσθῃ προφορικὰ ἢ γραπτὰ γιὰ ἓνα ζήτημα καὶ αὐτὸ συνεπάγεται ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις γιὰ τὴν ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα τῆς ἀντιμετώπισης τῶν αἱρέσεων, τί πρέπει νὰ κάνει σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὁ ἐντεταλμένος;

Πρέπει ἡ Ἐκκλησία ὁλόκληρη νὰ ὑποστῇ τίς συνέπειες γι' αὐτὸ πού κάποιος εἶπε ἢ ἔγραψε; Πρέπει ὁ ἐντεταλμένος νὰ ταυτισθεῖ μ' αὐτό, ἐνῶ γνωρίζει πῶς γίνεται «ἀγρία» ἐκμετάλλευση ἀπὸ μέρους τῶν αἱρέσεων; Τέτοια παραδείγματα θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναφέρουμε ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν πρόσφατη πράξη καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν Ἑλλαδικὸ ὀρθόδοξο χῶρο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο χῶρο γενικώτερα. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάνει ὁ ἐντεταλμένος γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ καθήκον του σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις; Ποιὸς προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀπολογητικῆς καὶ μὲ ποιὰ μέτρα;

Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὁ Φ. Β. Χάακ ἔδωσε τὴν ἀκόλουθη ἀπάντηση, ἡ ὁποία δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξο ποιμαντικὴ: «Τὸ ἀντικείμενο ἀπολογητικῆς προσδιορίζεται ἀπὸ τὰ σύμβολα πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ προσωπικούς ὑπολογισμούς καὶ ἀπὸ καλὲς σχέσεις, ἀπὸ προσωπικὰ συναισθήματα, ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ἐξουσία, αὐτοεξηγήσεις ἐπὶ μέρους προσώπων, γενικὲς ἀντιλήψεις, ἀπὸ ἐκκλησιαστικὲς ὁμάδες καὶ ὁμάδες ἐνδιαφερόντων, ἀπὸ ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ κ.ο.κ. Τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀπολογητικῆς δὲν προσδιορίζεται οὔτε ἀπὸ πεπλανημένες ἀπόψεις ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς δύο: γιὰ τὸ «ἀπέναντι» καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν διάκονο τῆς ἀπολογητικῆς. Καὶ αὐτὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐνεργεῖ μὲ βάση ἐκκλησιαστικοπολιτικὰ τῦνκ. Ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸ του νὰ ὀδηγηθεῖ ἀπὸ τὸ συναισθηματῶδες».

Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν πῶς τὸ ἔργο τῆς ἀπολο-

γητικῆς τῆς Ἐκκλησίας, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν προσδιορισμὸ τῶν ὁρίων, δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Ἡ ἀσκησιμὴ κριτικῆς εἶναι σίγουρα συνδεδεμένη μὲ μεγάλες δυσκολίες. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ διάκονος τῆς Ἐκκλησίας θὰ διακινδυνεύσει. Ἄν ὑποχωρήσῃ θὰ στερηθεῖ ἐκεῖνο πού διαφοροτικὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀφαιρέσει: τὴν ἠθικὴ καὶ θεολογικὴ ἐξουσιοδότηση γιὰ τὸ ἔργο του· ἂν ἀπὸ φόβο ἀνθρώπων περιορίσῃ τὴν ἐντολὴ πού ἔλαβε ἢ ὅταν ἐπιτρέψῃ τὴν ἀξιολόγησίν της μὲ βάση ὄχι τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τίς ἀπόψεις καὶ τίς σκοπιμότητες τῶν ἀνθρώπων.

Ὅπως ὀρθᾶ παρατήρησε ὁ Φ. Β. Χάακ, αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἀντίστροφα. Μ' αὐτὸ ἐννοοῦσε τὸν κίνδυνο πού διατρέχει ὁ ἐντεταλμένος, ὅταν θελήσῃ νὰ κάνει νόμο τίς δικές του πεποιθήσεις, πού δὲν ἔχουν μετρηθεῖ στὸ θεμέλιο τῆς ἀπολογητικῆς, δηλαδὴ στὴν ὁμολογία πίστεως τῆς Ἐκκλησίας!

Τὸ συμπέρασμα μᾶς εἶναι πῶς ὁ χῶρος τῆς ἀπολογητικῆς τῆς Ἐκκλησίας δὲν μπορεῖ νὰ ὀριοθετηθεῖ, οὔτε νὰ περιγραφεῖ σὲ ὅλη τὴν πληρότητά του.

Ἐκεῖνο πού μπορεῖ νὰ μείνῃ σταθερό, εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴ χριστιανικὴ ἀντίληψη. Πρόκειται γιὰ τὸν συγκεκριμένο ἄνθρωπο, καὶ ὄχι γιὰ μία θεωρητικὴ ἐνασχόληση, «ἀπολογητικὴ γιὰ τὴν ἀπολογητικὴ»!

Ἄν κάνουμε ἀπολογητικὴ χάριν τῆς ἀπολογητικῆς, δὲν κατορθώνουμε ἀπολύτως τίποτα. Τὴν κάνουμε γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πού εἶναι ἐντεταλμένος στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Στόχος μᾶς εἶναι νὰ διασώσουμε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, πού στηρίζεται στὴν εἰκόνα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ εἰκόνα ἀπειλεῖται ἀπὸ τίς σύγχρονες παραθρησκευτικὲς ὁργανώσεις, πού στηρίζονται κυρίως στὴν ἀνατολικὴ θεολογία καὶ ἀνθρωπολογία, τὴν ἐντελῶς ξένη καὶ ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου.

Ἡ εἰκόνα αὐτή, ἡ διάσωσή της, μᾶς ἐπιβάλλει νὰ χαράξουμε τὰ «σύνορα» ἀνάμεσα στὴ χριστιανικὴ πίστη καὶ στὶς γκουρουϊστικὲς κινήσεις, τίς νεογνωστικὲς, τίς «ψυχολατρεῖες» καὶ ὅποιες ἄλλες, πού πληθύνονται δυστυχῶς στὴν ἐποχὴ μας. (Τὸ θέμα αὐτὸ ἀναλύσαμε διεξοδικὰ στὸ πρόσφατο διβλίο μας «Ἀποκρυφισμὸς, γκουρουϊσμὸς καὶ Ἰνέα Ἐποχὴ», Πρέβεζα 1990).

(Συνεχίζεται)

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Γιάννη Βουκελάτου
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

«Ἀνήσυχος πνευματικὸς ἄνθρωπος, συνειδητὸς ἐργάτης τοῦ πνεύματος, ὁ γνωστὸς Λευκαδίτης συγγραφέας Γιάννης Π. Βουκελάτος, φανέρωσε τὰ ἐνδιαφέροντά του μὲ ἴσην ἐπιτυχία σὲ ποικίλους τομεῖς τοῦ Λόγου, ὅπως ἡ ποίηση, τὸ δοκίμιο, ἡ μελέτη τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, γράφει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου ὁ κ. Ι. Μ. Χατζηφώτης. Καὶ εἶναι ἀλήθεια. Γιατί καὶ στὸ νέο, καλαίσθητο βιβλίο του, ὁ κ. Βουκελάτος, παρουσιάζει τὴν ξεχωριστὴ διεισδυτικὴ ἱκανότητα, πὺ διαθέτει, νὰ ἀποκαλύπτει καὶ νὰ ἀναλύει τὶς πνευματικὲς διαστάσεις κειμένων καὶ βιβλίων, μὲ τὰ ὁποῖα καταπιάνεται.

Γιατί τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ σ. εἶναι μιὰ συναγωγὴ χρήσιμη ἀπὸ δημοσιεύματά του, πὺ καλύπτουν τὴν περίοδο 1961 - 1976 καὶ τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται σὲ βιβλία πὺ προκάλεσαν τὸ ἐνδιαφέρον του.

Ὁ κ. Βουκελάτος ὅλα αὐτὰ τὰ κείμενα, καθὼς ἀρμόζει σὲ πνευματικὸ ἄνθρωπο, τὰ παρουσιάζει μὲ ἀγάπη, μὲ εὐγένεια καὶ γνώση.

Ἀναγνωρίζει, ὅτι τὸ ὁποιοδήποτε δημιούρημα χρειάζεται μόχθο καὶ θάρρος, γιὰ νὰ γραφτεῖ. Κι ἔτσι μὲ ὁδηγὸ πάντα τὴν ἐποικοδομὴ καὶ τοῦ συγγραφέα καὶ τοῦ ἀναγνώστη παρουσιάζει τὰ πὺ σημαντικὰ στοιχεῖα τοῦ λόγου, τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς αἰσθητικῆς του. Πηγαινέι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς καὶ μὲ ἱπποτισμὸ φανερώνει ὅλα τὰ βιώματα πὺ μποροῦν νὰ παιδαγωγήσουν, νὰ νοουθετήσουν καὶ νὰ τέρψουν.

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ κ. Βουκελάτου εἶναι μιὰ ἄλλη κλίμακα παρουσίωσης κειμένων καὶ ἀγωγῆς τοῦ λόγου. Παράδειγμα γιὰ ὁσους θέλοντας νὰ κάνουν κριτική, ἀναιροῦν καὶ τοὺς προβληματισμοὺς καὶ τὴν αἰσθητικὴ στόχευση κάθε πνευματικῆς προσπάθειας.

«Νέοι Ἀκρίτες»
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Θὰ ἔλεγα, δίχως δισταγμὸ, πὺς ἡ παρουσίαση παραμυθιῶν καὶ ἄλλων λαογραφικῶν κειμένων καὶ στοιχείων στὴν ἐποχή μας, πὺ ἀναθιῶνουν τὴν Παράδοση, εἶναι προσφορὰ στὴ Ρωμιοσύνη. Κι ὅταν μάλιστα αὐτὰ ἀποδίδονται μὲ εὐχάριστο, ἔξυπνο καὶ κατανοητὸ τρόπο ἀποτελοῦν πρόκληση ἀναψυχῆς καὶ αἰτία στοχασμοῦ, γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους!

Ἔτσι καὶ τὰ «Παραμύθια τῆς Κύπρου», πὺ κυκλοφόρησαν ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Νέοι Ἀκρίτες»!

Πρόκειται γιὰ ἐξωτικά, πρωτότυπα, ὁμορφα παραμύθια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, στὴν τοπικὴ, κυπριακὴ ἐκδοχὴ τους πὺ ξεφινιάζουν συχνὰ τοὺς ἀναγνώστες μὲ τὸ περιεχόμενό τους, τὶς ἰδιομορφίες τους καὶ τὴ διαλεκτικὴ τους διατύπωση.

Ἐξάλλου καὶ στὸ παρελθὸν οἱ ἐκδόσεις αὐτῆς τοῦ «Ἀκρίτα» ἔχουν κυκλοφορήσει παρόμοια παραμύθια, πὺ εἶχαν μάλιστα καὶ ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἀνταποκρίνονται στὶς βαθύτερες ἀνάγκες τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, σήμερα, πὺ ἀναζητᾷ τὴν συγκίνηση, τὸν ἀπλό λόγο, τὴ μαγεῖα καὶ τὴν ὁμορφιά τῆς ἐλπίδας.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὅμως θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν ὁ κ. Κώστας Κυριακίδης πὺ εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς ἐπιλογῆς καὶ τῆς μεταγλώττισης τῶν παραμυθιῶν καὶ ἡ κ. Σοφία Μαντὰ πὺ εἰκονογράφησε τὸ βιβλίο μὲ τὸν ἰδιαίτερο, κυπριακὸ, ἐκφραστικὸ τρόπο.

Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου

ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΛΗΘΗ
ΣΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

«Ἡ θεία Λειτουργία μὲ κεντρικὸ τὴν ἄξονα τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας τελειοουργεῖ τὸ μυστήριον τῆς ἀναμνήσεως τοῦ Κυρίου, τῆς μνήμης Του» διότι ἡ Ἐκκλησία τὴν κλάση τοῦ ἄρτου καὶ τὴν εὐλογία τοῦ ποτηρίου

τοῦ οἴνου τελεῖ κατ' ἐντολήν Του εἰς ἀνάμνησίν Του. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

Πρόκειται γιὰ μελέτη στὰ πλαίσια μιᾶς Ποιμαντικῆς Θεολογίας, πὺ μὲ τρόπο λεπτὸ καὶ προσεγγισμὸ ἀναλύει τὸ περιεχόμενό του ὁ πολυγραφώτατος συγγραφέας.

Ἐξειδικευμένο θέμα μὲ πλούσια βιβλιογραφία καὶ ἀνάλυση τῶν λεπτῶν ἐκδοχῶν καὶ παρατηρήσεων, ὅπως «Τὸ λεξιλόγιον τῆς μνήμης», «Ἡ διαπροσωπικὴ λειτουργία τῆς μνήμης», «Μνήμη καὶ πρόγευση τῆς Βασιλείας», «Μνήμη λήθης καὶ καταλλαγή» κ.λπ.

«Θελήσαμε, γράφει στὴν εἰσαγωγὴ ὁ σ., νὰ ἐρευνήσουμε μὲ συστηματικὸ τρόπο τὴν πὺ πάνα ἐμπλοκὴ σὲ ὅλο τῆς τοῦ εὐρος, θεωρητικὸ καὶ πρακτικὸ. Ὅμως ἡ ἐρευνα στὴν παρούσα φάση τῆς ἀφορᾷ τῇ μνήμῃ καὶ τῇ λήθῃ μὲσα στὴ θεία Λειτουργία. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀναλύσαμε κυρίως τὶς συνηθέστερες στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐν χρήσει Λειτουργίες τοῦ Μ. Βασιλείου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου καὶ τῆς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων Δώρων...».

★

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: ΣΤΟΝ ΠΗΓΑΙ-
ΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ. Ἡ εὐ-
θύνη τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εὐ-
ρωπαϊκὴ ἐνοποίηση. Ἀθήνα 1990.

★

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ
ΔΙΑΚΟΝΙΑ. Ἀθήνα 1989.

«Ἡ Ποιμαντικὴ ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη τοῦ ἱατροῦ καὶ θεραπευτοῦ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν εἶναι πάντα θεραπευτικὴ. Ὅποιος ὑπηρετεῖ αὐτὴ τὴν τέχνη καὶ αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ λαμβάνει ὑπόψη τοῦ αὐτὸν τὸν στόχο. Ὁ ἴδιος πρέπει νὰ ἔχει ἐπιμεληθεῖ προηγουμένως τὴ δική του θεραπεία. Ἡ θεραπεία του δὲν σταματᾷ καὶ ὅταν ἀκόμα ἀσκεῖ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ στοὺς ἄλλους. Ἡ θεραπεία πὺ θέλει νὰ προσφέρει στοὺς ἄλλους δρᾷ ἀνδραστεῖς καὶ τὸν θεραπεύει».

Φ ς

Ε Π Ι Κ Λ Ι Ρ Α

Εὔγε στὴ Χίο.

ΓΕΜΑΤΗ ἡ Πατρίδα μας θωμούς τῆς λευτεριάς. Γεμάτη χρυσὲς σελίδες ἡ πολύτιμη καὶ πολύτιμη Ἱστορία τῆς. Γραμμένη μὲ αἷμα καὶ πνεῦμα· ἀλλὰ καὶ μὲ δάκρυα...

Φέτος συμπληρώνονται 68 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή. Μῆνες καὶ μῆματα πὺν δὲν μειοιοῦνται. Οἱ σφαγμένους ἀκτὲς τοῦ Αἰγαίου κι ἡ ἐνδοχώρα, πλημμύρισαν μὲ ποτάμια αἵματος καὶ δακρύων. Τὸ ἔθνος πληγωμένο γι' ἄλλη μιὰ φορὰ. "Οχι ὅμως θανάσιμα, ὅπως ἴσως θὰ ἐπιθυμοῦσαν πολλοί... Μόνο του ἔδεσε τὰ τραύματά του καὶ ξανασηκώθηκε. Ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα ὑποδέχθηκε πολλὰς χιλιάδες ξεριζωμένων παιδιῶν τῆς. Τὸς πρόσφερε τὸ χῶμα τῆς, τὴ στοργή τῆς, τὸ αἷμα τῆς.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου στὴν ἐνορία τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος Βαρθασίου τῆς Χίου —πὺν εἶναι κοιτίδα τοῦ προσφυγικοῦ στοιχείου— τελέσθηκε θεία Δειπουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου καὶ Ἐξάρχου πάσης Ἰωνίας κ. Διονυσίου καὶ στὸ τέλος τῆς Μηνύουσιν γιὰ τοὺς σφαγιασθέντες. Στὴ συνέχεια σὺν περιθώλο τοῦ Ναοῦ —ὅπου ὑπάρχει Μημεῖο— τελέσθηκε Τρισάγιο καὶ κατετέθηκαν στεφάνια. Ἀμέσως μετὰ τὶς ἐπιμνημόσυνες Δεήσεις σὺν Ἱ. Ναό, χιλιάδες λαοῦ —πρόσφυγες οἱ περισσότεροι, ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴ Ἰωνία— συγκεντρώθηκαν στὴν προκυμαία ὅπου τελέσθηκε ἐπιμνημόσυνη Δέηση γιὰ τὰ θύματα τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ἐξάρχο πάσης Ἰωνίας κ. Διονύσιο. Κρατώντας τὴν ἐλληνικὴ σημαία καὶ τὸ λάβαρο τῆς Ἰωνίας κι ἀκόμη τρεῖς εἰκόνες πὺν κατὰφεραν νὰ διασώσουν ἀπὸ τὸ μακελειό, δάκρυζαν οἱ ἀπόγονοι τῶν Μικρασιατῶν καὶ προσεύχονταν γιὰ τὶς ψυχὰς τῶν πατέρων τους. Στὴ συνέχεια ἡ ἄκατος τοῦ Αἰμενικοῦ κι ἓνα πλοιάριο ἀνοίχτηκαν σὺν πέλαγος ὅπου ὁ ὑπουργὸς Αἰγαίου κ. Μισσηλίδης ἔριξε δάφνινο στεφάνι στὴ μνήμη τῶν χιλιάδων νεκρῶν πὺν δὲν πρόφτασαν νὰ πατήσουν τὴ φιλόξενη χιακὴ γῆ.

Οἱ Ἕλληνες —ὡς χριστιανοὶ— συγχωροῦμε· δε λησμονοῦμε ὅμως. Δὲν μᾶς ἀφήνουν οἱ τάφοι τῶν προγόνων μας, πὺν βρίσκονται σὺς ἀλησμόνητες —ὄχι χαμένες— Πατρίδες.

"Οχι! Δὲν εἴμαστε «ἀχθοφόροι προγονικοῦ μεγαλείου». Εἴμαστε —πρέπει νὰ εἴμαστε— ἄξιοι σκυταλοδρομοὶ τῆς ρωμαϊκῆς πορείας σὺν χρόνο. Μιᾶς πορείας ποιτισμένης μ' αἷμα. Κι εἶναι αὐτὸ τὸ αἷμα, πὺν προετοίμασε καὶ λείανε τὸ δρόμο πὺν βαδίζουμε σήμερα λεύτεροι.

Ἐχω μιὰ ἀπορία.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ γιὰ προσλήψεις σὺν Δημόσιο πραγματοποιήθηκε κάποιο πρόσφατο Κυριακάτικο πρωινό.

Θ' ἀπορεῖ ὁ φίλος ἀναγνώστης «ποῦ εἶναι ἡ εἰδηση» καὶ γιὰτὶ ἡ ἀναφορά μας σὺν γεγονόσ. Ἀσφαλῶς συμεριζόμαστε τὴν ἀγωνία τῶν διαγωνισθέντων κι εὐχόμαστε γιὰ τὴν καλὴ ἐπιτυχία τους. "Ομως...

Ἀποροῦμε: Γιατὶ ὁρίσθηκε ὁ διαγωνισμός πρῶτ Κυριακῆς; Ἀσφαλῶς ἡ «λογικὴ» ἀπάντηση εἶναι δι «τὴν Κυριακὴ τὸ πρῶτ δὲν ἐργαζόμαστε καὶ ἡ πᾶμε σὺν ἐθνικὸ κῆπο —γιὰ τοὺς Ἀθηναίους— νὰ ταῖσουμε τὰ περιστέτρια ἡ κοιμόμαστε». Γιὰ Ἐκκλησιασμός; Οὔτε λόγος! «Νὰ μὴ λέμε πράγματα πὺν δὲν στέκουν».

Συνεχίζουμε: Γιατὶ οἱ ἐκλογικὲς ἀναμετρήσεις νὰ πραγματοποιοῦνται Κυριακῆ; Χάθηκαν οἱ ἄλλες ἔξι μέρες; "Οταν ἀπεροῦμε δὲν ἀπέχουμε; Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας ἀσφαλῶς καὶ εἶναι ἱερό. Εἶναι δικαίωμα. Τὸ καθήκον τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ —ἡθικὴ ἀσφαλῶς ὑπόθεση— βάσει ποιᾶς λογικῆς παρακωλύεται;

Πρόσφατη εἶναι ἡ θέση —ἀντίθεση μᾶλλον— τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ γιὰ τὶς ἐκογὲς τὴν Κυριακὴ τῶν Βατῶν.

Στὴν περίπτωση τῶν ἐκλογῶν, ὑπάρχει βεβαίως ὅλη ἡ μέρα σὺν διάθεση τοῦ ψηφοφόρου. (Μειρίζεται ἔτσι, δίχως ν' ἀμνηστεύεται ἡ κατάσταση. Στὴν περίπτωση ὅμως τοῦ διαγωνισμοῦ γιὰ τὸ Δημόσιο ἀλλὰ καὶ πολλῶν παρεμφερῶν ἐκδηλώσεων Συλλόγων, Σωματείων, Φροντιστηρίων κ.ἄ. τί γίνεται; Γιατὶ ὅλοι στοχεοῦν σὺν πρωινὸ τῆς Κυριακῆς;